

NOVÉ OBZORY

ROČNÍK 1987

ČASOPIS PRO ČESKOU NÁRODNÍ A DUCHOVNÍ OBNOVU

21 - 22

REVUE POUR LE RENOUVAU NATIONAL ET SPIRITUEL TCHEQUE

REVIEW FOR THE CZECH NATIONAL AND SPIRITUAL RENEWAL

ZEITSCHRIFT FÜR TSCHECHISCHE NATIONALE UND GEISTIGE
ERNEUERUNG

JAHRGANG 1987 Nr. 21 - 22

ANNÉE 1987 N. 21 - 22

YEAR 1987 Nr. 21 - 22

NOVÉ OBZORY č. 21 – 22

OBSAH

Editorial, Felix Uhl	3
Jiří Zavřel, Jiřina Fuchsová	5
Poslední obraz, Jiřina Fuchsová	7
Praha a Vatikán v době po válce, František Schwarzenberg	8
Slovenská otázka v Masarykově politice, Ján Mlynárik	13
Z galerie umlčených básníků: Josef Kostohryz Mohyly	18
Představujeme nové autory: Andrea Langová Vybrané básně ze sbírky »Tlumené hovory«	21
Památce Karla Hynka Máchy, Hynek Král	24
Franken a »katolická« organizace Opus Bonum, Jiří J. Svoboda	27
Opravdu s tím skončili?, Jan Beneš	29
Nové tendence v současné filozofické spekulaci v ČSSR, Ant. Kratochvíl	31
Výbuch v Praze, Jan Beneš	34
Z informací o církvi: Rozestřu sítě	36
Národní pouť v Šaštíně	37
Mezi námi spisovateli	38
O náboženskéj politice	38
Knižní recenze: Josef Kalvoda: The Genesis of Czechoslovakia, Libor Brom	40
Schůzka čl. křesťanských exilových pracovníků ve Vaduzu	42
Zaškrtli jsme (Vybral a přeložil Rio Preisner)	43
Dopis z domova	44
Souhrn kolektivní moudrosti	47
Skoropravda pro zasmání	54
Přehled obsahů prvních 10 čísel Nových Obzorů (č.2-3, 4 a 5)	55

EDITORIAL

Jsou v životě situace, které najednou zastaví čas, zastání všechno ostatní dění kolem nás, utlumí zájmy na ostatních událostech, byť i těch nejaktuálnějších. Například ztráta drahé bytosti, věrného přítele, dobrého člověka. Náhle si znovu uvědomujeme moc Všemohoucího, jeho nevyzpytatelné cesty. Skláníme se před jeho vůlí, kterou většinou lidským mozkiem nelze pochopit. Přesto ale přijde zase zítřek a s ním další zápojení, pokračování konfrontace s denním životem, který arci není vždy jednoduchý a žádá svou daň.

Ty tam jsou doby, kdy ve městech se vyprávělo na vzájemných rodinných návštěvách v sobotu večer, na nedělních výletech do okolí, po cestě do práce (většinou pěšky), kdy lidé měli ještě čas na mezilidské vztahy a nedřepěli jen u televize. Na venkově byly všechny novinky "projednávány" při posvícení, na jarmarku, při drani peří, při svačinách o žních. U nás ve mlýně - byl to staročeský klapák na Sázavě - přicházel dvakrát až třikrát do roka některý z krajanů. To byl živý zpravodaj pro malé i dospělé. Kdo z vás ale ještě ví, kdo to byl krajanek? Byl to příležitostný mlynářský chasník - dnes by se asi řeklo "volně pracující starší mlynářský dělník", který šel "po řece", od mlýna k mlýnu a vypomohl, kde potřebovali. Uměl všechno: osekávat mlýnské kameny, opravovat řemeny, zabrousit mlecí válce, vyměnit lopatky na mlýnském kole. Měl svou pracovní knížku, průkaz, jimž se vykazoval a kam se zapisovala jeho práce. Měl automaticky právo na přespaní v mlýnské palandě či, jak se říkalo, "na šalandě", stravu u rodinného stolu společně se všemi ostatními spolupracovníky - i když nepracoval -, peněží, odměnu za vykonanou příležitostnou práci a "vejslužku" na další cestu. Tento host věděl o všech vodnicích neboli hasťmanech, o krvavém koleně na půlnoční mýtině, o raráčcích. Ti malí neměli nikdy dost. Ale i dospěli příšši na své. Krajanek znal všechny novinky nejen z mlýnů a vesnic v širém okolí, nýbrž i "důležité" události v městech, ba i v Praze, mu byly běžné. To byla kdysi nejen venkovská, ale i městská idyla, která se nevrátila.

Dnes nás televize přenáší přes kontinenty a moře, co bylo včera novinkou, dnes už není, o čem se dnes hovoří a píše, je zítra zapomenuto a přetrumfáno jinými událostmi, přičemž dobré zprávy ani zdaleka tak nepůsobí jako ty drastické. Co je nějaká dohoda nebo nedohoda ministrů v EWG proti burzovnímu krachu v New Yorku nebo Tokiu? Když Gorbačov, poslušen Lenina, mění svou taktiku ze dne na den a jednou se s Reaganem sejít chce, pak klade podmínky a nakonec se přece jen sejde i bez podmínek, zůstává právě tak bez velké ozvěny jako i různá usnesení a reformy čínských komunistů. Celkem vzato: lidé se zajímají dnes více o sport než o politiku. Je to logické: zvykli jsme si na to stálé zápojení velmocí, jednou tak, podruhé onak. Žijeme sice v míru, ale jsme pořád ohroženi nukleárními zbraněmi a na tom nebezpečí nemění nějaké malé snížení neb omezení počtu těchto zbraní zhola nic. V tom jsou si vojenští odborníci a stratégové zajedno. Zajímavý je jen správný postup amerického prezidenta vůči Sovětům: jen nekompromisnost, žádné ústupky v zásadních otázkách přináší

výsledek. Reagan ví, jak se má s komunisty jednat. Škoda jen, že nemůže rozhodovat sám, bez vlivu těch různých veličin americké politiky, které si mnohdy nevidí ani na špičku vlastního nosu. A je jich víc než dost.

Stejně jako mezinárodní politické tahy jsou nezajímavé i ty malé: národní jednotlivě, malé, přízemní. Např. skutečnost, že se pan Hájek najednou sešel v Rakousku se zátupci čsl. komunistů v exilu (to je výraz, při němž se obrací žaludek!). Rudý dýchánek s požehnáním pražské vlády, která dala Hájkovi najednou povolení, na 24 hodin do Vídne. Dosud nesměl jet nikam, ani na návštěvu k vlastnímu synovi, který na intervenci W. Brandta mohl studovat v Norsku. Chudák perzekvovaný pan Hájek, bez zaměstnání a tudíž i bez příjmu, mohl najednou svým vozem jet tak daleko, a to jen na pár hodin! Ať už na nátlak Gorbačova nebo ne, co to znamená? Vždyť si umí každý živě představit, s jakou "radostí" či "láskou" by asi např. vítali soudruzi Indra a Bilak vracející se souduhu Mlynáře, Pelikána, Hejzlara, Kohouta a celou tu další společnost, kteří by při svých "ambicích" bezesporně chtěli opět na své ztracené pozice a prebendy, ne-li dokonce ještě někam výše. Soudruzi v Praze jsou sice mazaní (proč ne nějaký ten neoficiální kontakt někde v Rakousku, to moc nestojí), ale ti v exilu jsou mazanější, rafinovanější, a vědí příliš dobře, že každý komunista, který byl děle na Západě, k tomu ještě v exilu, už není a nemůže být pro stranu košér. Může být třeba pro chvíli k něčemu užitečný, ale pak, když jím už není, musí zmizet. Většinou náhle. Strana má přece tolik možností zbavit se nepohodlných, zejména buržoazním západem načichlých. To znají nakonec naši kuriózní exulanté už dostatečně ze své dřívější "zdrané" činnosti v Praze. A KSČ se nemění a nezmění přes noc! To ukazuje už celá taktika od stále trvajících perzekuce křesťanských církví v ČSSR (a vůbec všeho náboženského života) přes úsilí prošípkovat západoevropské sdělovací prostředky komunistickými agenty a jejich přísluhovači, zejména v Radiu Svobodná Evropa a Hlasu Ameriky, až k pilné spolupráci při podvratných akcích v Africe, na Blízkém Východě, v Jižní a Střední Americe, v Asii. Kde vybuchují bomby, střílí se nebo nějak vydírá, tam je ČSSR nějak u toho. A tato celá rozkladná činnost se jmenuje v komunistickém žargonu "práce pro mír". Reagan, USA a Západ připravují pořád jen válku, Gorbačov, jeho předchůdci, celý Sovětský svaz a jeho satelité chrání a "bojují" za mír. Kde je pravda? Kde je lež? Jednoznačnou odpověď nám dali naši páni komunisté v exilu. Ti měli nos a rozhodli se hned, bez dlouhých rozpaků pro ty válkychtivé imperialisty. A teď že by najednou měli opustit svá dobrá bydla a vrátit se tam, kde by se dříve nebo později muselo zúčtovat, kde při takových podvodech, intrikách a přátelstvích jen "na oko" ani sám Gorbačov neví, co mu přinese zítřek? Tomuto žertíku by se smál i krokodýl v Nilu.

FELIX UHL

Zamysli se nad událostmi, které se děly v minulosti, jako války, dohody, faksiionářství etc. Jak je to všechno nezajímavé, že se až divíme, proč se lidé s takovým západem zabývali věcmi tak pomíjivými; pohlédni jen na svou vlastní dobu, a spatříš stejnou rozčilenost, a nikdo se tomu nevidí.

Gilbert Keith Chesterton (1874-1936)

Dne 8. září 1987 zahynul v Los Angeles v Kalifornii tragickou smrtí (byl přejet autem) člen naší redakční rady, pokorný český malíř
JIŘÍ ZAVŘEL.

Tak se podepisoval a takovým také byl: Pokorný, hluboce věřící, tichý, jemný, ke všem klidný a dobrosrdečný, i za cenu zklamání až do krajnosti důvěřivý člověk, který byl vždy ochoten raději sám trpět, než nějak žít na úkor svého bližního.

Pozemský život ho podrobil velkým zkouškám, při nichž mnozí neobstáli. On vydržel, ba zpevněl. Vše díky svému přesvědčení, víře a oddanosti do vůle boží - jak sám při vzpomínkách říkával. Dlouhá léta ve vězení, pak osobní potíže při propuštění, exilové začátky a strasti duševní, k tomu pak později i materiální.

Věříme, že ho Pán, v něhož tak pevně věřil a doufal, odmění na věčnosti za všechna ta strádání v tomto slzavém údolí. Budiž mu země slunné Kalifornie, kterou pokládal za svou druhou vlast a vše miloval, lehkou. My všichni, kdož jsme ho znali z různých věznic a trestanec-kých pracovních táborů, jsme obdivovali nejen krásu a hloubku jeho obrazů, nýbrž i jeho pevný charakter a dobrotivost. Uchováme mu v našich srdcích stálou vzpomínku a šeptáme do jeho hrobu v San Pedro poslední pozdrav, jímž on končival své dopisy blízkým přátelům: Na shledanou - semper fidelis!

Redakční rada Nových obzorů.

JIŘINA FUCHSOVÁ

JIŘÍ ZAVŘEL

(2. X. 1910 – 8. IX. 1987)

» . . . blaze tomu, kdo tam dojde, v život věčný, oheň jasný, svatého Ducha, Kriste eleison . . . « Semper fidelis. Narodil se o svátku svatých Andělů strážných, 2. října roku 1910, v malé obci Hrobce na Podřipsku. Byl povolán nazpět k Otci 8. září léta Páně 1987, náhle, k večeru, sražen motorovým vozidlem, na svátek narození Panny Marie, kterou miloval a ctěl.

Je jedno místo v Camp Josepho, skautském táboře ležícím v úzkém kaňonu nedaleko Pacifiku. Jdete zhruba jednu míli nahoru podle potoka. Přijdete k místu, stísněnému zprava vzrostlými korunami sykamor, zleva vroubenému třemi, čtyřmi vysokými duby. Uprostřed, světlu dokořán otevřená, leží malá mýtinka, jako stvořená pro pět, šest stanů. Uprostřed ohniště, dřevěný stůl a lavice.

»Mařák, to je Mařák.« pravil Semper fidelis, když poprvé o tomto místě, vyhrazeném pro táboření oddílu 488, vyprávěl. Bylo nemožné určit kde přesně,

v jeho obdivu pro krásy přírody, byla hranice mezi estetickým vzrušením profesionálního výtvarníka a praktickým zaměřením rodilého skauta. Někdy jako by se praktický skaut pietl do záměrů estetikových a obráceně. V jeho případě to bylo naprosto pochopitelné. Skautovat, jak tomu říkal, začal někdy v dobách úmrtí Jiřího Wolkera. Klukům, skautujícím v Camp Josepho, připadalo jako myslivecká latina, když jim pan Jiří, jak mu říkali, svého času vedoucí jedné z prvních junáckých skupin v okolí Roudnice, líčil stravování svého tehdejšího prvního skautského oddílu: přesně ve dvanáct hodin v poledne dorazil na místo táboření koněm tažený vůz, najatý paní Zavřelovou. V pečlivě slamou obalených košících bylo jídla ne pro skupinu desetiletých nedorostlých chlapců, ale pro hostinu více než dostačující požadavkům nejméně dvaceti příslušníků armádních sil: čerstvě pečený chléb, krájená jemná šunka, smažená kuřata... Není zcela jisto, zda útroby pohostinné bryčky neobsahovaly také železité víno, ale vzhledem ke správnému postoji amerických skautů k alkoholu vůbec, byl obvykle Jiří v tomto bodě svého vzpomínání přerušen a odkázán do mládeži přístupnějších mezí...

Miloval skauting, poezii vůbec a poezii Jaroslava Seiferta zvláště, svou profesí, a nejvíce ze všeho Boha, svého Tvůrce. Tomu všemu se snažil dle svých možností sloužit. Byl nepostradatelným pracovníkem v úloze sekretáře katolické misie svatých Cyrila a Metoděje v Los Angeles, výtvarníkem-in-residence společenského klubu Beseda v Pasadeně, dopisovatelem českého tisku, po léta činným členem SVU, členem Klubu československé kultury, návštěvníkem podniků pořádaných v Sokole. Jeho maliřské dílo, kterým se snažil především sloužit všude, kde bylo právě třeba, bude jistě zhodnoceno odborníky jině a zasvěceněji. Nelze však opominout jeho snad největší dar: neúchylnou schopnost vyjádření ve vodové krajinomalbě. Nemám tušení, kolik kreseb právě v tomto žánru vzniklo, ani kde se nalézají. Těch několik, které jsem v průběhu času viděla viset na zdech v jeho ateliéru na Long Beach, bych si přála mít na očích denně. Dovedl, lehce a přesně, zachytit neobvyklý pohled na přírodní scenérii, náladu, osvětlení, atmosféru, na, dejme tomu, půlmetrové čtvereční ploše se silou, úsporností a účinností uměleckému výrazu vlastními Preissigovi, Sedláčkovi, někdy Moravcovi. Kupodivu, jako by právě tomuto svému nadání nepřikládal sám velkou důležitost. Nalézal se vždy uprostřed mnoha rozdělaných projektů, kalendářů, návrhů obálek, pozvánek, práce pro krajské organizace a skauty. Neměl čas se zastavit, sloužil.

V krajském společenství v Los Angeles i na jiných místech světa, kde měl rodinné příslušníky a přátele, zůstane po něm prázdné, nikým jiným nevyplnitelné místo. Jsem si jista, že každý z těch nesčetných krajanů, kteří ho znali, má na něho svoji zvláštní, nezapomenutelnou vzpomínku. Já pro sebe vidím jeho vysokou, do pozdních let neskloněnou postavu bývalého veslaře povltavské regaty v bílé zástěře, s vysokým, bělostným kuchařským čepcem na hlavě. Opatrně přikládá na oheň ve stínu dubů, v jejich korunách se, ano, zcela po mařákovsku, zlatavě teteli sluneční světlo. A pak, ve vybraném stylu maminky Zavřelové, vyklápi její syn z pánve přenádherné, taktéž zlaté, palačinky pro dosud spící skautíky. A ano, uhádli jste, tam, uprostřed kalifornského buše, kde se v noci prohánějí kojoti, je plní čokoládou...

Nechť je mu, Pane, ten kus země, v němž spočine, provždy lehkým...

V Los Angeles, 9. září 1987

Piátno
šedesátosm krát osmdesátosm centimetrů
Interiér barokního chrámu
Předrýsováno v tužce

Vínovým inkoustem
podrobně propracována
jen složitá řezba lavic vlevo
jen obrys šije schodů ke kazatelně

Perspektivou sem vtrhává Brunelleschi
V provedení kopule hřmí Diezenhofer

Přísny
neozdobený
obdélník obětního stolu

Obloukem korunované zaoltářní okno
zdobené jedinou štukovou růžicí

Slepá
dosud neprokreslená plocha vrhá tvůj pohled
vzhůru

A tam
v prostoru ze čtyř stran oblouky vzpírané kopule
září nevelké
paprskovitě rozjásané
slunce
ve tvaru srdce

Mezi kopulí a planoucím srdcem
dvě okřídlené bytosti
zdvíhají kříž

Ne
Zde nejde o nedokončený obraz

K tomu
co bylo dokončeno předtím než přišla smrt
nemohla býti přidána
ani jota

V Los Angeles, 28. září 1987

J.F.

PRAHA A VATIKÁN V DOBĚ PO VÁLCE (Úryvek z dopisu)

Před nedávnem jsem v »NOVÝCH OBZORECH« (ročník 1987, č. 18-19-20) četl zajímavou, pro konferenci v Lublině připravenou přednášku prof. dra. Mikuláše z Lobkowicz na námět »Naše křesťanství«.

Znovu jsem si uvědomil, jak mnoho již po zásluze bylo psáno o vývoji křesťanství v našich zemích, o jeho nešťastném rozštěpení, o reformaci a protireformaci, o státu a Církvi, a do jaké míry se zdroj tohoto studia zdá být téměř nevyčerpatelným. Oproti tomu jsem si uvědomil, jak málo pozornosti bylo dosud věnováno problémům, existujícím mezi Prahou a Vatikánem za krátkého období mezi koncem války a komunistickým převzetím moci v roce 1948. Shodou okolností jsem tenkrát měl možnost tyto otázky sledovat zblízka. Víím, že se v daném případě jedná jen o maličkou ukázkou z obšírné kapitoly, o které by se dalo - a snad i mělo - psát mnohem více. Budiž mi však dovoleno přijít i jen s touto "troškou do mlýna", která snad u pamětníků či zájemců vyvolá vzpomínky na širší kontext.

Tož ve zkratce: naše vláda v exilu neměla diplomatických styků s Vatikánem. Brzy po osvobození byl však z Vatikánu do Prahy vyslán Mons. R. Forni v hodnosti Chargé d'Affaires a ke dni 1. ledna 1946 jsem já byl jmenován k Vatikánu v téže hodnosti. Před odjezdem z Prahy mi prezident Beneš řekl, že si přeje, aby styky mezi ČSR a Vatikánem byly jak možno nejlepší. Za nějaký čas došlo k výměně vyslanců: do Prahy v hodnosti internuncia přijel Mons. S. Ritter, který do roku 1939 byl v Praze nunciem, a do Říma jako vyslanec odejel Dr. A. Maixner. Já pak i poté zůstal na vatikánském vyslanectví až do dne 11. března 1948, kdy jsem vystoupil ze státních služeb. I když jsem již nebyl šéfem mise, pokračoval jsem ve svém zvyku, posílat diplomatickou poštou soukromé dopisy přednostovi církevního oddělení v ministerstvu zahraničních věcí dru Jelenovi. Ten znal velice dobře celý komplex vatikánských problémů, protože před válkou, ještě pod vyslancem Radimským, sloužival na našem vyslanectví u Vatikánu. Znali jsme se dobře a zvláště v době odboje jsme se velice spřátelili. Je samozřejmé, že se tyto moje dopisy týkaly mnoha různých otázek mezi Prahou a Vatikánem a obsahují také věci, o kterých v úředních zprávách vyslančových nebyla řeč. Osměluji se předložit úryvky z jednoho z těchto svých dopisů, jehož průklep se mi náhodou zachoval. Je z něho vidět, jaké se asi tehdy kladly otázky mezi Prahou a Vatikánem a jak jsem se osobně díval na možnost jejich řešení. Je to dopis, psaný po Tisově popravě; můj soukromý dopis, takže se ani nemůže klást otázka úředního tajemství. Myslím si však, že by zájemcům o tyto otázky mohl ozřejmit přibližnou šíři spektra problémů, které bylo třeba - a dle mého názoru také možno - řešit diplomatickou cestou. K jejich vyřešení však bohužel nedošlo.

V naději, že by to snad někoho mohlo zajímat, předkládám podstatné části svého dopisu:

Vážený a milý pane Doktore!

V prvé řadě: Tiso, či lépe řečeno zamítnutí Tisovy žádosti o milost. Odsouzení samo zde totiž považovali za věc samozřejmou a teprve zamítnutí jeho žádosti o milost vyvolalo konsternaci.

Na venek je tato věc patrně odbyta kratičkým komentářem v Osservatore Romano. Více se asi o tom mnoho mluvit a psát nebude, pokud u nás doma o tom nevznikne hlučnější diskuse.

Hluboký zvrat však nastal v názoru, který si zde o nás utvořili. Oni totiž v zamítnutí Tisovy žádosti o milost nespátřují ani tak špatnost jako spíše hloupost. Une gaffe (tak to také označil velvyslanec Charles-Roux, se kterým jsem o věci hovořil). Počítají zde s určitostí, že u značné části Slováků toto presidentovo rozhodnutí vyvolá citový, podtrhuji: *citový* odklon

- 1) od presidenta Beneše,
- 2) ode všeho, co přichází z Prahy,
- 3) od myšlenky společného státu.

(Oni si zde totiž ještě nezvykli vážně počítat se slovenskými komunisty.)

Ti, kteří zde hájili, že prezident Beneš vyniká politickou prozřetelností, dobrou vůlí a smířlivostí (např. Micara, Marmaggi), mají skoro pocit, že byli usvědčeni ze lži. Mrzí je to více, než ty druhé. Táhá se, jaký as nesmírně silný tlak mohl vyvolat rozhodnutí, jehož katastrofální následky musily prý být prezidentu Benešovi známy. Chtějící tedy krýt Beneše i své dřívější tvrzení, jsou nuceni připustit úplnou naši nesamostatnost.

Ti ovšem, kteří v Benešovi vždy jen chtěli vidět "závistivého zednáře", tvrdí, že rozhodnutí bylo po jeho vůli a rozšlapávají "českou neschopnost k vládnutí" až do nechutnosti.

Byli zde již téměř ochotni spatřovat hlavní překážku vnitřního sblížení Čechů a Slováků před válkou v tvrdohlavosti Hlinkově. Nyní budou dávat vinu Benešovi. Musíme být připraveni, že nadlouho budou považovat česko-slovenský problém za nedofešený, tentokráte vinou Čechů.

Pro mne osobně - což je ovšem vedlejší -, který jsem hájil dvě these dnes zdánlivě neslučitelné, id est thesi o Benešově dobré vůli a thesi o samostatnosti naší politiky, znamenají poslední události zhrocení pracně získaného kapitálu důvěry. Začnu tedy úplně znova a doufám, že s pomocí Boží budu za rok zase tam, kde jsem byl ještě před týdnem. (...)

Slova, která jsem napsal, jsou tvrdá. Věřte, že mi bylo smutno, když jsem je psal. Ale musil jsem Vám říci pravdu.

Jsou zde také lidé, kteří se domnívají, že komunisti naschvál vyvolali rozhodnutí vlády, jež bylo podkladem presidentova rozhodnutí, aby tak připravili presidenta o důvěru katolických a "demokratických" vrstev na Slovensku, o něž se prý prezident začínal více opírat, než bylo komunistům milo. (...)

Vím, že se stále zabýváte otázkou, která z obou možných method by rychleji vedla k cíli, t.j. k brzkému provedení Modu vivendi; zda

a) postupně vyřizování dílčích otázek v pořadí, ve kterém je náhoda přináší na stůl; či

b) vypracování celkového návrhu, jehož provádění by eventuelně bylo rozděleno na několik etap.

Tak jak se věc jeví zde v Římě, bylo by z hlediska časové ekonomie nejvhodnější shrnout všechny naše požadavky v jeden elaborát, který by obsahoval

- 1) požadavky osobní (jsou-li ještě jaké)
- 2) požadavky provedení vnitřní a vnější delimitace i s otázkou zřízení nové respekt. nových diecesí a zřízení církevní provincie na Slovensku,
- 3) požadavky, týkající se dotace diecesí a úpravy ostatního církevního majetku.

Takovýto elaborát by měl obsahovat s konečnou platností všechny požadavky, které hodláme vznést na Sv. stolec. Měl by arci na druhé straně v zájmu usnadnění jednání obsahovat záruky, které hodláme poskytnout ohledně:

- 1) svobody kulturní vůbec,
- 2) zachování možnosti rodinné výchovy dětí (je to jeden z bodů, na který církev klade největší důraz),
- 3) práva manželského,
- 4) církevních škol a povinného vyučování náboženství na školách státních (jakož i eventuelního vyhrazení určitého počtu stolic na fakultách právnických a filosofických katolickým profesorům. To ale u nás asi nepřichází v úvahu),
- 5) svobody společenství (Katolické akce),
- 6) svobody všeho (hlavně periodického) katolického tisku,
- 7) zachování církevních statků,
- 8) zachování veřejnozaměstnaneckého charakteru katolického kleru, kongregací a zájmu náboženského jako zájmu veřejného.

De facto by tedy takový elaborát musil vypadat skoro jako nástin konkordátu, aby měl opravdově vyhlídky na úspěch. Myslím, že by se o návrhu, obsahujícím všechny zmíněné body i podněty k časovému rozvrstvení na etapy ve Vatikánu i při nyní změněné situaci vážně uvažovalo. Aby však takovýto návrh mohl být podán s vyhlídkou na brzké projednání, musily by býti spolehlivě splněny tyto předpoklady:

A) Vnitropolitická situace by musila být do té míry stabilisována, že by změna stanoviska vlády byla, pokud to vůbec v demokracii je možno, téměř vyloučena.

B) Vatikán by musil býti přesvědčen o tomto stavu věcí.

C) Vatikán by musil býti přesvědčen, že česko-slovenský poměr je definitivně vyřešen.

D) Předem by musila být zajištěna spolupráce celého episkopátu, kterou si představuji tak, že by biskupská konference doporučila v zájmu duchovní správy a prospěchu církve rychlé projednání navrženého elaborátu a jeho kladné vyřízení. Internuncius by tuto akci musil podpořiti a doporučiti.

E) Státní hranice by musily být definitivně stanoveny a mezinárodněprávně tak garantovány, že by ani největší škarohlíd nemohl pochybovati o jejich stabilitě.

Ad A) Mám dojem, pokud mohu odsud odhadnout situaci, že tendence vývoje spíše stále k větší toleranci vůči katolické církvi. Lze tuším rozumně předpokládat, že kdyby i mělo dojít k nějaké rekonstrukci vlády, neznamenalo by to zosílení poměru mezi naším státem a Vatikánem a eventuelní pravděpodobnost desavování daných záruk nebo rozmnožení dříve formulovaných požadavků.

Ad B) Vatikánské kruhy upadají při posuzování stability našich vnitropolitických poměrů snadno do dvou protichůdných omylů, které však oba vyvolávají názor, že je vhodno sečkat s jakýmkoliv rozhodováním nebo i jen zahájením

závazného jednání.

Prvý omyl spočívá v tom, že očekávají tak radikální odklon veřejného mínění od komunismu, že by vyvolal značný přesun mocenských posic. (Aniž bych měl důkazů, myslím, že Forni takto nějak uvažoval před loňskými volbami.)

Druhý omyl pak spočívá v nedůvěře k opravdovosti konciliantního smýšlení našich komunistů. Smím-li použít terminologie zdejších emigrantů, očekávají některé zdejší kruhy, že naši komunisti - až s pomocí Moskvy ještě upevní své pozice - strhnou masku a zahájí protikatolický režim.

Snažíme se proto usměrňovat relace informátorů Státního sekretariátu, přijíždějících z našich zemí, v ten smysl, že

1) nelze očekávat za žádných okolností velikých přesunů v distribuci mocenských posic na úkor našich komunistů;

2) lze však počítat jako se stálým faktorem s dobrou vůlí a snahou po konstruktivní spolupráci se všemi státy loyálními českými i slovenskými katolíky jak u naší nynější vlády, tak u každé budoucí vlády obdobného složení.

Podají-li se utvrdit v kurii přesvědčení, že naše vnitropolitické poměry jsou stabilní a že nelze očekávat změnu (z hlediska Vatikánu) ani k lepšímu ani k horšímu, stoupnou vyhlídky na ochotu k jednání. Oni si zde totiž myslí, že je lépe v prvním případě s vyjednáváním vyčkat, protože později bude prý příznivější atmosféra, v druhém případě, že je vůbec škoda se kompromitovat. Kdyby však došli k poznání situace, jak my ji vidíme, musili by pochopit, že nynější doba je stejně výhodnou k vyjednávání jako kterákoli jiná a že tedy více vydělají, zahájí-li jednání raději dnes než zítra. Myslím však, jak řečeno, že Tisova poprava ovlivní názor na stabilitu našich poměrů.

Ad C) Tvrdím, že Vatikán nebude dříve jednat, než uzná poměr česko-slovenský za vyřešený i z hlediska slovenského nacionálního sentimentalismu. Popravou Tisovou však - dle názoru Vatikánu - vznikla zcela nová situace, takže Vatikán asi bude nyní chtít vyčkat, než si z různých náznaků o tom utvoří novou představu.

Ad D) Obávám se, že tento bod bude nejzávažnější překážkou brzkého úspěchu jednání. Vatikán na základě odvěké nedůvěřivosti, podezřívavosti či opatrnosti, které neunikají ani sebekatoličtější režimy, bude v každém návrhu, formulovaném vládou, hledat čertovo kopýtko. Bude s námi pouze jednat, dojde-li k přesvědčení, že náš návrh slouží alespoň stejnou měrou zájmům církve, jako slouží zájmům státu. Názor o tom si utvoří na základě dobrozdání ordinářů, internuncia - a snad Jesuitů. Nyní se však obávám, že po Tisově procesu asi zapadne papežova výzva k spolupráci slovenských katolíků s českými katolíky v historickém propadlíšti všech smířovaček a že slovenští biskupové se jen stěží budou odhodlávat k podpoře plánu, vyšlého z "Prahy". Nynější krize v myslích slovenských katolíků ve vlasti a hlavně v Americe vyvolá možná (nedej Bože!) u slovenského episkopátu dojem, že více získají trucováním, než by získali spoluprací. Pochybuji tedy, že by plně podporovali náš plán, pokud se nepodaří je přesvědčit o výhodách plynoucích i pro ně ze zřízení slovenské církevní provincie a definitivní úpravy dotační masy. I o tomto bodu s Vámi pohovoří Strachvíc.

Ad E) Zdánlivě slepá ulička, do které zabředla jednání na Moskevské konferenci jakož i málo vydatná diplomatická podpora, poskytnutá nám Moskvou v otázce našich územních požadavků a transferu Maďarů podpoří možná ve Vatikánu názory těch, kteří tvrdí, že nutno posečkat s tvrzením, že by naše státní hranice byly zcela definitivní.

(...)

Strachvičov zájezd nás znovu utvrdil v přesvědčení o velké prospěšnosti takových návštěv. Myslím, že bude dobře podívat se otázce dalších, třeba dvou komoří z Čech a jednoho ze Slovenska, přímo do očí. Prosím Vás, abyste o tomto jako i o všech ostatních bodech tohoto dopisu promluvil přímo se Strachvicem.

V přátelské úctě Vás

František Schwarzenberg

Poznámka: *Hugo Strachvic byl moravský šlechtic ze Zdounek u Kroměříže. Byl m.j. papežským komořím a v roce 1947 přijel do Říma vykonávat tuto svoji službu. Veřejně činným - hlavně v katolických kruzích - byl již před válkou, za odboje se nesmírně osvědčil a povždy zachoval neochvějnou věrnost Bohu, vlasti a národu. Svou obezřetností, znalostí poměrů a svými styky významně pomáhal, kdykoli naše vyslanectví potřebovalo rady či pomoci.*

Po zvratu v Československu byl krmičem dobytka na svém bývalém statku. Byl jedním z nejušlechtilejších lidí, které jsem kdy poznal.

F. Charles-Roux byl v letech 1927-32 francouzským vyslancem v Praze a potom velvyslancem u Vatikánu. Zachoval si povždy zájem o Československo a projevoval nám účinně svoji náklonnost.

NOVÉ OBZORY
SPOJUJÍ DOMOV S EXILEM
KAŽDOPÁDNĚ TEDY I VÁS ČASOPIS

OBNOVIL JSTE UŽ PŘEDPLATNÉ ?

JE DOBRĚ, VÍME-LI, CO JE NAŠÍM CÍLEM.
MUSÍME VŠAK JEŠTĚ DOKÁZAT, ŽE K TOMU CÍLI
TAKÉ SKUTEČNĚ DOJDEME!

SLOVENSKÁ OTÁZKA V MASARYKOVEJ POLITIKE

Pre česko-slovenské vzťahy a pestovanie vzájomnosti medzi dvoma národmi západných Slovanov bolo typické, že najviac a najplodnejšie ich pestovali muži, ktorí sa narodili a vyrástli na moravsko-slovenskom pomedzí, na etnických hraniciach českého a slovenského národa. Odtiaľ po stáročia vychádzala celá plejáda tých, čo v úzkej spolupráci Čechov a Slovákov videli nevyhnutnosť, národnú záchranu a všestranný rozvoj národných síl. A bolo to isto aj stýkanie či prekrývanie biologické, kde vznikali manželské zväzky na oboch stranách rieky Moravy, na Záhorí či moravskom Slovácku, takže česko-slovenská jednota tu predstavovala aj z tohto hľadiska určitý typ. A jeden z týchto typov, mužný typ, prevyšujúci však svojim významom a dosahom pre česko-slovenské styky mnohých, bol Tomáš Garrigue Masaryk, po otcovi, Slovákov z Kopčian sám Slováč. Ako však na sklonku života poznamenal, jeho duchovnú tvárnosť viac formovala matka z česko-moravskej strany. Masaryk viackrát pripomenul, že po krvi je práve tak Slováč ako Čech. Isto nebolo náhodou, že jeden z jeho najoddanejších žiakov a neskôr spolupracovníkov v národnom odboji sa stal Milan Rastislav Štefánik, rodák z Košarísk, z kraja blízkeho mentalitou a tradíciou Masarykovmu rodisku.

I

Masarykov záujem o Slovensko spadá do rokov 80-tych, keď sa podrobne oboznámil s jeho problematikou a nadviazal osobné styky s predstaviteľmi slovenského národného hnutia, ako boli Svetozár Hurban Vajanský, Jozef Škultéty a riaditeľ Tatra-banky Rudolf Krupec. Po niekoľko rokov prichádzal pravidelne v lete do Bystričky pri Martine, aby tu strávil čas svojich prázdnin. Bolo to isto aj aktívne poznávanie centra slovenského národného života, ktoré sa vtedy sústreďovalo v Turci a v Liptove, konkrétne v Turčianskom Svätom Martine a v Ružomberku. Vzťahy medzi Masarykom a Vajanským mali spočiatku takmer rodinný charakter; bolo prirodzené, že Vajanského dcéra Viera za svojich štúdií bývala u Masarykovcov v Prahe. Styky Masaryka s vedúcimi slovenskými politikmi boli časté a plodné.

Masaryk prišiel do styku so slovenskou otázkou v čase násilnej maďarizácie a odnárodňovacej politiky uhorských vládnúcich tried. Rozhodujúcu úlohu tu malo rakúsko-uhorské vyrovnanie z roku 1867, keď Viedeň pristúpila na dualizmus a východnú časť rakúskej ríše postúpila Maďarom, ako vládnucemu národu. Viedeň Slovákov tak odpísala a vydala ich na pospas agresívnemu hungarizmu. Úspechy memorandových a matičných rokov zo začiatku rokov šesdesiatych, keď slovenský národný pohyb vyvrcholil, boli za jedno desaťročie maďarskej hegemonie zničené: roku 1874 boli zrušené tri slovenské gymnázia a o rok neskôr aj Matica slovenská, ktorá sa ustanovila ako celonárodná kultúrna inštitúcia. Vo voľbách roku 1872 obe slovenské strany - Slovenská národná strana a "Nová škola" utrpeli porážku: do uhorského snemu sa dostal iba jediný slovenský poslanec - Viliam Paulíny-Tóth.

Na násilnú maďarizáciu vedúci slovenskí politici reagovali vyhlásením pasívnej rezistencie. Bola to taktika, ktorú začas používala - najmä po rakúsko-uhorskom vyrovnaní - aj česká politika, no tá sa hnutím táborov a rôznymi kultúrnymi podujatiami z nej čoskoro dostala.

Rozhodnutie Masaryka integrovať slovenskú otázku do českej a urobiť z nej súčasť českého boja za národnú emancipáciu nepochybne ovplyvnila aj politika podstatiteľov staročeskej strany, ktorí v snahe vydobyt' pre Čechov trializmus, uplatňovali zásahy historického štátneho práva. Aby dosiahli podporu Maďarov proti Viedni, vyhlásili dezinteres na Slovákov a ich národné záujmy, vyhlasujúc ich za vnútornú vec Uhorska. Predstavitel' staročechov František Ladislav Rieger práve takto formuloval otázku pri svojej návšteve Budapešti roku 1880 a dokonca ešte aj v rokoch 1883 a 1884, keď slovenskí zástupci navštívili Prahu pri príležitosti otvorenia Národného divadla a návštevy básnika Sama Tomášika v Prahe.

Ak sa staročesi vzdali podpory Slovákov, aby neprovokovali Maďarov, vyvolalo to búrku v českej verejnosti. Väčšina politikov odmietla Riegrove zásady, čo viedlo k zosilneniu slovakofílskeho hnutia v českých krajinách, ktoré sa tu rozvíjalo už od 70. rokov a roku 1880 sa už predstavilo programovými zásadami v prácach Rudolfa Pokorného "Literární shoda československá" a Josefa Holečka "Podejme ruku Slovákům". Išlo o hnutie, organizujúce podporne akcie Slovákom prostredníctvom spolkov, organizácií, časopisov a rôznych akcií, v ktorých boli činní spisovatelia a politici, nie na poslednom mieste aj T.G.Masaryk. Mnoho vynikajúcich českých mužov podávalo vtedy ruku Slovákom, posilňujúc ich vieru v národnú záchranu a budúci rozmach.

Avšak český politický aktivizmus nemal adekvátneho spojenca na Slovensku - slovenská politická reprezentácia zčasti pre zostrený maďarizačný tlak, no zčasti aj pre vlastný pesimizmus a fatalizmus nevedla aktívnu politiku. Svetozár Hurban-Vajanský v románe z roku 1893 slovami hlavného hrdinu charakterizoval situáciu Slovákov takto:

„Niet v nás Božieho požehnanja, niet blahodara! Duch veje nám nad hlavami, znáša sa z výšin ako holubica, ale nesadá na naše hlavy, nepredchýňa útroby naše! Tak nás je málo, malá cirkvička bojujúca, a scheme, scheme. Niet obrodzenia... a hľa, zo všetkých strán nebezpečie, nebezpečie jednotlivcom, rodinám...“

Politika pasivity slovenskej reprezentácie narážala na kritiku mladej generácie, ktorá sa narodila v 60. rokoch 19. storočia a ktorá študovala na vysokých školách v Prahe a vo Viedni. Sprvu vyhranený generačný spor "otcov a detí" sa postupne premenil v zásadný politický spor. Išlo o výboj, o proces spoznávania a hľadania východísk, ktoré mali určitú politickú tvárnosť na sklonku 90. rokov.

Túto kritiku "mladých" svojim spôsobom podnietil Masaryk jednak vlastnou kritikou martinských vodcov, tzv. národniarov pre ich pasivizmus a očakávanie spásy z Ruska a jednak odmietnutím ich konzervativizmu a politického spiatocníctva. Medzi Masarykom a Vajanským došlo k zásadnému sporu vo vzťahu k Poliakom a ich povstaniu. Vajanský stál na strane cárskeho Ruska, ktoré malo podľa jeho predstáv vyviesť Slovákov z ohrozenia, Masaryk neuznával násilie, ktoré páchal cárizmus na poľskom národno-oslobodzovacom hnutí. Medzi martinskými vodcami a Masarykom vzniklo napätie, stav nedôvery a dokonca aj škulatéty sa na istý čas odvrátil od Masaryka.

Masaryk bol však muž činu. Okrem svojich filozofických štúdií bol vášnivým novinárom a veril v silu tlačeneho slova, na vplyv novín a časopisov. Preto sa slovenský národný život snažil rozprúdiť založením nového časopisu, pre ktorý sa snažil získať mladých slovenských národovcov, študujúcich v Prahe a vo Viedni. Dôveroval najmä mladým Slovákom, združených v akademickom spolku "Detvan" v Prahe. Na prvé kontakty Masaryka s Detvancami spomína Vavro Šrobár:

„Počiatkom 90-tych rokov, možno že práve roku 1890 na jeseň profesor T.G.Masaryk si pozval štyri literárne hlavy Detvana na svoj byt v Školskej ulici v Prahe. (Boli to študent medicíny Matej Bencúr, ročník 1860, študent medicíny Ladislav Nádaši, ročník 1866, študent filozofie Ján Smetanaj a študent medicíny Vavro Šrobár, obaja ročník 1867.) Tu im vykládal o slovenských pomeroch a navrhol, aby z Prahy redigovali pre slovenské obecnostvo časopis, ktorý by vychádzal mesačne. Masaryk sľúbil, že sa obráti na niektorých slovenských

popredných mužov (pamätám sa, že spomínal nebohého Štefanoviča z Prešporka), aby zastili časopis po stránke finančnej a aby niektorý z nich vzal zodpovedné redaktorstvo pred uhorskými úradmi. Na bližší obsah rozhovoru sa nepamätám... Len ten dojem mi zostal, že profesor Masaryk nemal z nás veľkú radosť, lebo ani jeden z nás si ešte neuvedomoval existujúci stav našej drahej domoviny ... patrne nerozumel som z celého nič. Nerozumel som, lebo som rozumieť nemohol. Slovenská pražská mládež žila vtedy pod protektorátom martin-ským a v kraji myšlienok martinského vedenia. ... Po nejakom čase zavolať nás profesor Masaryk znovu a oznámil nám, že z plánu založiť časopis zišlo ... že sa nikto z nás nepodujal na financovanie podniku a že nenašiel dostatočné porozumenie a ochotu."

II

Prvá Masarykova iniciatíva teda nemala úspech, no jasne naznačovala, o čo mu ide. Slovenská mládež mala možnosť učiť sa jednak z rozvinutého národného života v českých krajinách, jednak z Masarykovho mravného príkladu, jeho bojov za pozdvihnutie českého národa, proti falošným národným tradíciám, proti antisemitizmu, za opravdovú racionálnu modernosť, naplnenú ideálom humanity.

Mladí Slováci prijímali Masaryka a jeho ideály najmä preto, že prekonal obmedzenú koncepciu českej štátoprávnej politiky, ktorú vtedy predstavovali hlavné české politické strany. Slováci verili, že Česi im pomôžu v ich ťažkej situácii a právom to odvodzovali z rozmachu českého národného hnutia v 90. rokoch; očakávali, že Česi zahrnú do svojho programu aj Slovákov. Masaryk a jeho prívrženci boli v tom čase jediní, ktorí slovenskú otázku považovali za súčasť českej politiky a v ich spoločnom riešení videli základnú dôležitosť aj z hľadiska národno-politických záujmov Čechov. Je pochopiteľné, že takéto odlišné stanovisko od ostatných českých politických strán zaistilo Masarykovi medzi mladou slovenskou inteligenciou vysokú popularitu a vplyv.

Roku 1908 v segedínskom väzení spomínal na tieto súvislosti Vavro Šrobár a napísal:

„Zrovnávajúc nepokojný a chvatný život český s našim fatalistickým odovzdávaním sa do vôle osudu, poznávali sme z kroka na krok slovenský úpadok, slovenskú lenivosť, slovenské zúfanie nad budúcnosťou národa. Nepokoj v slovenskej mládeži rástol z roka na rok: túžila po práci, po činoch, ale nebolo vodcu, nebolo smeru, v ktorom mládež bola by mohla uplatniť svoje sily a túžbu po národnej a sociálnej činnosti. - V Prahe medzitým vplyv strany realistov rástol navidomoči. ... Diela Masarykove ("Česká otázka" a "Naše nynější krize") a ním vydávaná revue "Naše doba", učili nás vážnejšiemu nazieraníu na stav národa, a odkrývali nám chyby minulosti a prítomnosti. Jeho bystrá a pádna kritika základných osnov českého kultúrneho života nútila nás k podobnej duchovnej práci na slovenskom živote. Slovom, vplyv Masarykovho ducha tak na slovenskú, ako vôbec na českú, chorvátsku a rusínsku mládež bol rozhodujúci a v každom ohľade osviežujúci, oživujúci. - Bez toho, aby sme boli vyhľadávali osobné styky s týmto veľkým človekom, reformátorom - rozsievateľom, stali sme sa jeho oddanými žiakmi."

Ideový kvas slovenskej mládeže, ovplyvnenej Masarykovým realizmom a jeho výzvou k drobnej, každodennej, no zmysluplnej práci sa prejavil už v polovici 90. rokov. Vtedy jeden z vedúcich činiteľov Detvana Ján Smetanay vydal roku 1895 anonymnú brožúru "Skaza ľudu slovenského", v ktorej analyzoval situáciu slovenskej dediny, o rok neskôr česky napísanú brožúru "Slovensko", ktorá sa stala ostrou kritikou vodcov Slovenskej národnej strany. Podľa súčasníka „bol to prvý smelý výstrel do slovenskej hluchoty" v čase, keď na Slovensku žiadna opozícia nejstvovala a keď „literárny tyranizmus martinický bol v zenite svojej moci a slávy".

Martinskí národnáriksi vodcovia videli za týmito činmi mladých rebelov a kritikov ostrý vplyv Masarykov a obviňovali ho, že svojimi spismi otrávil mládeži život a zahnal ju do zúfalosti. Avšak počujeme hlas súčasníka, ktorý tieto obvinenia považoval za klebety:

„Pravý opak tohoto je pravda: Masaryk budil chuť k práci, k životu v každom, kto len prišiel do styku s jeho osobou, alebo s jeho spismi. Masaryk nás učil cení si mravnú podstatu života, vzpružoval k duchovnej práci 'zabudnutých' študentov, kriesil takmer udusené duše mládeže. Tolstoj nás učil milovať Boha a blížneho, Masaryk naučil nás ctíť si duchovný základ človeka: dušu a rozum.“

Cesta k pochopeniu Masarykových zásad nebola ľahká a jednoduchá. Mladá slovenská inteligencia musela vyzrieť vnútorne, duchovne, aby sa mohla postaviť na vlastné nohy. Pôvodne zamýšľaný časopis z roku 1890 síce nevyšiel, ale bola to účinná pomoc študentského spolku Slávia, ktoreho zásluhou vyšla Smetanayova brožúra "Slovensko", oznamujúca vzburu detí proti otcom. Program mladých bol pozitívny: martinskí vodcovia zostali vo svojej viere v spásu zvonku, vo svojom rusofilstve a slavianofilstve, v kulte samoderžaví, pričom márne verili v suchú ratolesť slovenskej pospolitosti - zemanstvo. Spása Slovenska mala iné smerovanie: vnútorné zosilnenie a ľud, drobná práca medzi ním. Podľa Alberta Pražáka, ktorý venoval mnoho úsilia na objasnenie témy Masaryk a Slovensko, Smetanayova brožúra bola prorockým mottom činnosti mladého Slovenska rokov deväťdesiatych. Načrtla síce program, no dlho nedošlo k jeho naplneniu. Pražák to vysvetľuje slovami:

„Mladí Slováci za roky sa učili, prešli vnútornou krízou mladého človeka vôbec a českého a slovenského zvlášť - pozorovali zblízka svojho učiteľa Masaryka pri práci vedeckej, politickej, organizačnej, časopiseckej a literárnej, bojovali v sebe a í okolo seba za jeho ideál, merali a hodnotili európskych duchov vôbec, Tolstého zvlášť, a takto vyškolení a skúsení z európskej a českej perspektívy pozerali na Slovensko a martinský mikrokozmos, Slovensko predstavujúci. Rezultát bol pre slovenských vodcov zdrcujúci: bolo treba opustiť ich skoro vo všetkom, pustiť sa s nimi do boja a vybojovať nový, iný život na Slovensku.“

III

Mladí sa naposledy vrátili k otcom za augustových slávností v Martine roku 1897. Oproti minulosti ich prišlo viac, zasadli k poradám podľa ustáleného programu. Na ich schôdzku prišiel aj Vajanský. Diskutovalo sa, ako sa má mládež zúčastniť prác v národnom hnutí, ako sa má organizovať: niektorí navrhovali, aby si mládež založila vlastný orgán, iní zas, aby pracovali v niektorom slovenskom časopise, kde by mali zvláštnu prílohu. Nedošlo sa k žiadnemu záveru. Porada sa skončila bezvýsledne, s vnútorným nepokojom zúčastnených, z ktorých viacerí odišli bez toho, aby sa vyslovili. A títo nespokojenci opustili poľudňajší banket a vybrali sa na návštevu k Masarykovi do neďalekej Bystricky, aby sa ho spýtali najmä na založenie slovenského časopisu. Podľa neskoršej rekapitulácie tejto návštevy v spomienke účastníka schôdzka s Masarykom vyzerala takto:

„Profesorovi Masarykovi vyložili sme cieľ návštevy, priebeh predpoľudňajšej porady a požiadali sme ho o radu o novom časopise mládeže. Zaviedol nás do záhrady a tu s najväčšou ochotou vykládal vyše dve hodiny svojim mäkkým, príjemným hlasom a stručným, aforistickým spôsobom. Občas sme ho prerušovali otázkami, inokedy zas on nám kládol otázky. Dvaja z nás sme zaznačili jeho obsiahly výklad a neskôr sme ho spracovali na spôsob programu s doktorom Dušanom Makovickým... Z jeho reči nás prekvapili niektoré názory a rady. Jeho nešovinnistický názor o láske k národu (povinní sme milovať svoj národ, ale cudzí nemusíme nenávidieť); jeho názor o Štúrovi a jeho škole; jeho rady, aby sme svedomite študovali maďarskú politiku, filozofiu, právo - lebo korene maďarského útlaku sú isto v týchto odbo-

roch maďarskej vedy a aby sme svoje skúmanie uverejňovali doma a v cudzine; aby sme označovali všetky prehmaty administrácie a súdcov a vydávali ich k posúdeniu cudzine - Nemcom, Francúzom, Rusom. Aby sme sa venovali štúdiu hospodárskych pomerov slovenského ľudu, aby sme študovali príčiny vysťahovalectva."

Ďalej Masaryk, podľa svedectva účastníka, pokračoval: „Aby sme sa zaoberali nábožen-skou a mravnou otázkou ľudu. Aby sme zbierali údaje o želiarstve, vôbec o hospodárskom a mravnom pomere pána a sluhu na Slovensku atď. atď. Hovoril nám o slovanstve, o rusofil-stve, o politickom a kultúrnom panslavizme. O slovenskej politike doma a pred svetom. O našej chorobe všetko odbavovať silnými rečami a prípitkami - a za chvíľu zabúdať na nad-nesené sľuby a predsavzatia. Znázorňoval nám niektoré slovenské typy typmi románov Dostojevského. Nakoniec nám venoval potrebný zoznam cudzojazyčnej a českej literatúry."

Porada s Masarykom mala pre mladú slovenskú inteligenciu historický význam. Masaryk priamo vyzval predstaviteľov slovenského politického aktivizmu z radov mladých, aby za-ložili mesačník, vymedzil jeho ideový obsah a formu. O tom všetkom sa mladí radili na konci leta v Skalici, konkrétne Vavro Šrobár s medikom Pavlom Blahom, študujúcim vo Viedni. Program nezávislého časopisu Blahu veľmi zaujal a podujal sa na jeho redigovanie, akonáhle ukončí štúdium, aby ako redaktor mal "postavenie a titul". A tak za rok, začiat-kom leta 1898 vyšlo v Skalici pod Blahovým vedením prvé číslo mesačníka "Hlas", podľa neho sa celá generácia mladých nazvala hlasistami.

Mladá slovenská inteligencia prijala Hlas s nadšením. České časopisy oznámili nový slo-venský politický pohyb. Masarykov "Čas", redigovaný Janom Herbenom, priateľom Slová-kov, mu venoval veľký článok: "Prapory vesele vlajú..." Dokonca aj Janoškové "Cirkevné lis-ty" privítali pohyb mladých. Avšak martinskí národnári nevzali Hlas na vedomie; neskôr v úvodníkoch Národných novín začali naň anonymne nadávať až napokon časopis odsú-dili. Program hlasistov označili za zradu na národe, za urážku národných tradícií a za po-nahenie slovenskej inteligencie. Vystúpenie hlasistov považovali za drzosť proti národnej literatúre. Za pôvodcu všetkého označili bezočivú, pomstychtivú, "z cudzieho sveta prine-senú" intrigu, čím sa jasne myslelo Masarykovo pôsobenie. Maďari vytušili v hlasistoch už po prvom čísle Hlasu nebezpečný, protimaďarský obrat a opakovali ho znova až do roku 1912. Lajos Steier v knihe "A tót nemzeti kéréds" ešte roku 1912 pochválil Hurbana-Vajanského, že pracuje dobre, zatiaľ čo hlasisti sú nebezpeční, lebo sa vraj počesťujú, zamieňajú svoju slovenskosť a správajú sa ostro protimaďarsky.

Masaryk podniknutím mladej slovenskej inteligencie v 90. rokoch pre slovenskú obrodu a aktivizmus vykonal veľké dielo. Politickým spojením českej a slovenskej otázky ukázal východisko pre slovenskú obrodu. Samotné hlasistické hnutie malo v Masarykovi svojho hlavného učiteľa, ideového vodcu. Hlasisti sa tak predstavili ako historicky progresívna zložka, ktorá politicky vystúpila v čase najbrutálnejšieho útlaku Slovákov. Útlaku, ktorý ohrozoval korene národnej existencií. Podľa českého historika Jana Novotného hlasisti proti nereálnej slavjanofilskej a cárofilскеj orientácii vodcov Slovenskej národnej strany, proti ich fatalistickej politike pasívnej rezistencie, ktorej sa oddávali až do začiatku 20. storočia, vy-zdvihli, že východisko z ťažkého postavenia Slovákov a cesta k vyriešeniu ich národných, politických, hospodárskych a kultúrnych problémov tkvie najmä a predovšetkým v naj-užšom spojení s Čechmi, ktorí vtedy bojovali na širokom fronte za národné práva a demokratizáciu verejného života. Hlasisti sa tak stali spolutvorcami a zástancami novodobej ideí československej vzájomnosti, ktorá v čase osudového zápasu slovenského národa mala progresívnu úlohu.

Masaryk zostal aj naďalej verným poradcom mladej slovenskej inteligencie, pozorne sle-doval jej zápas za oživenie slovenského politického a duchovného života. Hlas, mesačník pre literatúru, politiku a sociálnu otázku redigoval Blaho až do roku 1904, IV. ročník

redigoval spolu so Srobárom a V. a VI. ročník redigoval Srobár sám, a to aj s prílohou Umelecký hlas, ktorú spoluredigoval najmä Masarykov žiak Milan Rastislav Štefánik.

Hoci sa na začiatku 20. storočia, v jeho prvej dekáde, Masarykova osobnosť obracala viac na riešenie otázok narastajúcej krízy dualizmu Rakúsko-Uhorska, v duchu jeho zásad pokračovala skupina českých a slovenských národovcov, sústredených v českých krajinách okolo časopisu Čas, vedeného slovákofilom Janom Herbenom a na Slovensku okolo Hlasu. Do Času nezriedka písal svoje úvodníky a komentáre Milan Rastislav Štefánik - v Šujanovej edícii vznikla z toho celá kniha. Spolu s Janom Herbenom a inými autormi vystupoval s ostrou kritikou politického a verejného života na Slovensku, zaoberal sa útlakom a prehatmi z maďarskej strany a apeloval na medzinárodnú verejnosť. Predmetom kritiky sa stali aj snahy o vzdialenie sa politickému životu českého národa, a o akési priblíženie sa hungarizmu v jazykovej otázke a spoločenskom živote. Na mladom Štefánikovi bolo vari najvýraznejšie možno pozorovať priamy Masarykov vplyv, čo malo nepochybne pozitívne dôsledky o niekoľko rokov neskôr, keď obaja úzko spolupracovali v zahraničnom odboji s cieľom vytvoriť nezávislé, samostatné Československo.

Pozn. redakce: Tímto příspěvkem z pera Dr. J. Mlynárika se redakční rada Nových obzorů připojuje k všem těm, kdož v září vzpomněli 50. výročí smrti T.G.Masaryka.

Z GALERIE UMLČENÝCH BÁSNÍKŮ

JOSEF KOSTOHRYZ

MOHYLY

Pověz mi, příteli, bylo ti hanba,
když blízko šibeníc spolu jsme stáli?
Tak vidíš. Chvilka, a královna bude
tvá sestra. Královna sřatá tam byla
přítomna přísaze naší, a víš už,
co je to bát se. To chtěl jsi být básník!
krásné je milovat, milován zemřít!

Puškině drahý můj, co ty jsi řekl,
když trpěl jsi zvůli tě carovy smečky:
Milovat bude mě lid! A teď? Co teď,
když jménem národa, lidu mě soudí,
přísně, věř, za starou provinou tvoji!

Chtějí mě umlčet, zničit a zavřít,
zastřelit, sekýrou utít mi hlavu,
provazem usmrtit, jedem a plynem;
to všechno provedli, znovu a znovu,
chtěli mě tělo a chtěli mou duši,
koupit mě chtěli a zastrašit, zmarnit,
na ženě, na dětech pomstít se krutě,
knihy mé spálit a rozmetat popel,
zhanobit jméno a zhanobit kosti;
to všechno provedli, znovu a znovu,
ty Huse, krajane, směl jsi být aspoň
mučedník, naplno povědět jim to;
moderní kejklíř si nepřeje tohle:
buď se mnou nemluví a zastřelí rovnou,
jako psa odpráskne, protože nechci,
anebo dokáže hroznější ještě,
nutí a přinutí povědět »pravdu«,
»přiznat se«, zřící se, pokání činit,
věřte mi, umí to mistrovsky dobře.
Ach, jak se do krve za něho stydím!

To všechno provedli, znovu a znovu,
blázinec, kriminál byly mé hrady;
nevědí, hloupí, že hrad můj je jinde,
že já jsem nezmar a stohlavá hydra,
Proteus tisíce proměn a podob,
že ohněm, který jsem nebesům ukrad,
sežehnu nestvůrné paláce jejich
a zas budu svítit jak překrásná hvězda;
tělo že nemám – a duše má, duše?
ty Honzo, chyt' ji do temné cely!
Duch vane, kam chce.

A vám je to marné.
Jsem zde a zůstanu. Mám na to právo.
Mám právo říci to. Když už se stalo!
Krásné je milovat, milován zemřít.
I třeba v hanbě. A bojím se tolik.

Příteli, kde jsou ty krásy a vůně?
Zde jsou jen mohyly mlžné, a lásky,
kde jen jsou lásky, a jak byly krásné!
Jak v dálce a daleko jsou chvíle první,
kdy pouhý nevinný snílek jsem býval,
kdy tebe, příteli, vítal jsem k sobě!
daleko, cizí je kouzelná chvíle,
kdy abbé kázał nám poesis čistou,

kdy svedl Valéry tu Mladou Parku
a ona mne svedla, snadno, ta krásná,
schválně to chtěla, a čáry své znala!
Milý můj, viš ještě, jak prší hlasy,
hlasy žen mladých, jež nepaměť předou?
jak z dálky volají, vítají, kynou
Dante a Petrarca s dámami svými?
jak polem žal i smích po růžích voní?
Také mne Vergil ved houštinou lesa.

Jen s malým usmáním zeptám se ještě,
zda trochu vzpomněl jsi na chvíli první,
když blízko šibenic spolu jsme stáli.
To, pravda, nebyla pražádná báseň.

Bál jsi se také? Bál jsem se? Nebál!
Byl jsem jen smutný a poplíván, pustý,
chtěl jsem jen, aby už skončili rychle.
Myslil jsem na tvoji matku, že těžko
uvěřit může a jak měla pravdu,
že jsem tvá zkáza. Je báseň tvá zkáza.
A já jsem, kdo jsem. Jsem vlastní svůj osud.

Josef Kostohryz, politický vězeň čsl. stalinismu, jedna z nejvýraznějších postav moderní české lyriky, zemřel v Praze 24. května 1987 ve věku 80 let. Je tragedií generací, které zůstaly v období let 1948 až 1968, že neměly možnost poznat dílo tohoto básníka, který podle Jana Čepa »objevil nové prostory a nové zákonitosti české poezie«.

Narodil se 25. prosince 1907 v Křenovicích v Čechách. Po absolvování filosofické fakulty v Praze a po studijním pobytu v Římě působil jako středoškolský profesor v Praze a později jako lektor a hostující profesor na univerzitě v Miláně. Bohemistika byla v této době v Itálii popelkou a dosud nebyl dostatečně zhodnocen Kostohryzův přínos na tomto, tehdy téměř ladem ležícím poli. Po druhé světové válce působil opět v Praze. Krátce po únoru 1948 byl zatčen a odsouzen ve známém prvním spisovatelském a intelektuálském procesu v dubnu 1952 na doživotí. V rehabilitačním řízení v roce 1967 Nejvyšší soud v Praze zdůraznil, že »v jednání obžalovaných nelze spatřovat žádnou trestnou činnost« a všechny zprostil v plném rozsahu obžaloby! Dnes je tento velký lyrik opět – tentokrát bez procesu – umlčen.

Kostohryz je básník nejen vynikající, mnohdy nezvyklé kultury slova, ale i výbojové tvůrčí erudice, což bylo již jasně vidět na jeho prvotině "Prameny ústí" (1934). Po vydání této sbírky se Kostohryz odmlčel na deset let. Cítil nutnost přetlumočit do češtiny některé italské a francouzské autory, kteří byli nedílnou součástí evropské kultury a v české překladové literatuře zela po nich mezera (Operti, Tombari, Perri, Calzini a dlouhá řada dalších). Překládal také Pirandellova dramata, která sklízela jevištní úspěchy. V roce 1944 vychází druhá Kostohryzova sbírka "Rekviem", která ve svém estetickém projevu byla daleko konkrétnější a byla inspirována smrtí básníkovy mladé ženy. Po úmrtí v r. 1947, vy-

chází třetí a na dobu téměř dvaceti let poslední Kostohryzova sbírka "Ať zkamení". Kniha byla uměleckým vyvrcholením jeho díla a zároveň předtuchou bližší se básnickovy kalvárie. Na dobu věznění si vzpomíná Kostohryz ve své čtvrté básnické sbírce "Jednorozec mizí" (1969). Kniha lyriky má dystinných meditací pod vlivem a dopadem téměř současných událostí. Vedle sbírek Jana Zahradníčka je tato kniha nejvýraznějším svědectvím o umělecké síle poezie v podsvětí komunistických věznic, kam nebylo možno nahlédnout a odkud nebylo nic slyšet. Rok na to vychází poslední oficiálně vydaná Kostohryzova sbírka "Přisný obraz". Je to kniha integrální lyriky podmanivých obrazů a odezvy básnickových psychických dobrodružství, která prožil na své životní křížové cestě. Tématika zůstává stejná, jen prožitek a utrpení je hlubší, realističtější, ale již zduchovnělý odstupem času.

V zahraničí vyšly ještě dvě Kostohryzovy knihy: básnická sbírka "Eumenidy" a lyricko-epické medailony "Melancholol" (Mnichov PmD). Kostohryz je zastoupen též ve velké antologii "Básníci ve stínu šibenice" (Řím 1976).

Dr. ANT. KRATOCHVIL, MNICHOV

PŘEDSTAVUJEME NOVÉ AUTORY

ANDREA LANGOVÁ

«VYBRANÉ BÁSNĚ ZE SBÍRKY »TLUMENÉ HOVORY«

Tady

Žiji jak v domě, jenž nikdy nepatřil mi
a hledám všude zvláštní zákoutí,
staletá vina, spony, stužky
a stěvice, jež nelze obouti.

Závoje žen, jež tudy prošly
kolébky snu a početí
záhadná zrcadla jak propadliště
i mrtvých dávná objetí.

My jsme sem nepatřily, nikdy.
Přece však jedna luna bloudila tu s námi
břečtanem, chodbami za mrazivých nocí
na fagot loudíc smutný motiv známý.

Mé Štěstí

Mé Štěstí
zvyklo si sedat
na oken žaluzie
hotelů krásných jmén
než se rozední
Tiše oddychujíc
vypráví tvoje tvář
že máš svět ve dlani
pod zavřenými víčky
pletence našich cest
poklady modré planety.
Až procitneš,
ukážeš prstem
tam a dál . . .

Stesk

Po tmavých očích se mi stýská
vzdálená
blízká
Tvář
připomíná,
že ztrácíme se.
Či je vina ?
Prastará láska,
což možné není
obléct se jarem
do zeleni
napnout luk
do tvoji skrýše,
zranit tě
a plakat slyšet ?

Vidina

Španělská Madonno:
jako bych slyšela
nádherné hlasy zpěváků
pod stanem azurovým
se stíny křidel ptáků,
jako by zvířat kroky
utichly v houštinách
a listí nehnulo se . . .
dovířil horký prach,
jako by moře lisalo se

k zemi a nohám tvým,
ty s vlasem rozevlátým
šla hájem borovým
v té vůni pinií
a výhni polední
vyšlo ti dítě vstříc
a za ním krok co krok
pár bílých holubic.

Úsměvný Měsíc Miranda

Jak vampir ozbrojen možností letu
posmrtným údolím projdu
s tělem lehčím než dech
tím zvláštním atributem Hmoty
vznesu se do vzdálenosti
bude to cesta do Nekonečna
úchvatný let skončí
ve stanici zvané Miranda
Úsměvný měsíc Miranda
bude mým sídlem
bez západu slunce
nad rybářskými čluny
nebudou se tyčit
silhouetty měst
nespatřím pyramidy
či zříceniny pantheonu
z dávných dob. Nebudou
– Víno Růže Čas –
To všechno budu já –
Úsměvný Měsíc Miranda
bez ohně, kamení, vody
jen zářivé chvění barev
tisíce atomů.

Advent

Largem těch zvonů, ze tmy vstávajících
z mlh hustých jako závoje
blížíš se k tvářím nedočkavým
z jeskyně plně Naděje.

Blížíš se časem těžkým k žití
hodina hodině rodi zklamání,
půlnoční stezkou na hřbetě osla
žehnaje vlastní tyrany.

Bližší se ke všem bolestiplným
i k bezejmenným svým,
půlnoční stezkou na hřbetě osla
k živým, mrtvým, nenarozeným.

Andrea Langová

pochází z Moravy. Od mládí se zajímá o literaturu a přírodní vědy. Verše píše od dětství. Když jí z politických důvodů není povoleno studium literatury - rodina byla v době stalinské éry pro původ, smýšlení a mezinárodní styky pronásledována - pracuje manuálně. Posléze studuje medicínu. V roce 1968 opouští republiku a dnes žije v západním Německu.

HYNEK KRÁL

PAMÁTCE KARLA HYNKA MÁCHY

Jsi s námi
řeči
Věrná
Čistá
I když snad
nemůžeme z místa
zas k nám se skláníš
jako kdys
Zas skývy štěstí
vlny žalu
pod ledem
sléváš do chorálu
Zas v prázdné jizbě
když se šeří
o hladu
myslíš na večeri
a ze tmy
chladem zakované
z temnoty
hrobem studicí
sny naše
větrem ošlehané
co hvězdy
věčným světlem zdrané
posíláš vzhůru
k měsici

Jdou po hrdle Ti

Pokolikáté

Zas berou
Tvoje jméno svaté
a za vlas
vlekou v ulicích

Znovu
baganče okované
zraňuje ústa

Tvá krev kane

A díkem
za dlaň plnou lásky
loupí Tě
o Tvé tvrdé hlásky

Tvé tvrdé hlásky

Aby ses měkčí stala
Aby ses
před lží
snáze ohýbala

Aby
Tvá páteř
v cestě nestála

Bližší se
bližší
tesák vlčí

V kořenech
krev Tvá
mlčí
mlčí
rozžíná rudé
lilie

Ty znovu štěstí
vlny žalu
odléváš
v bronzu do chorálu
a Tvoje srdce
věčně bdící
bojuje za nás
chabé
spící
a ví
a ví
že přežije

Přežije

Co jsme vzali
Dali
Přetrvá krev
I tmu
I led
Uchová
co jsme milovali

A vposled
ve Tvůj smavý ret
zas vtiskne píseň

Píseň Lásky

Chráme
i tvrzi

Loutno má

Úrody příští
první klásky

A pryč
jde tma

A pryč
jde tma

Tisíc let
živá
nad prachem žhni
žhni stále
A až i z nás
zůstane
pouhý prach
do věků příštích
v budoucích
plav se dále

Planoucí
stopou Lásky
na runách

(Listopad l. P. 1986)

Franken a "katolická" organizace OPUS BONUM

Ve farním náboženském středisku v bavorském Frankenu, nedaleko československých hranic, se konala letos již 12. konference katolické laické organizace Opus bonum. Námětem letošního setkání byli (cituji titul): Knihy, spisovatelé, překladatelé, nakladatelé - čeští a slovenští doma i v cizině. Mezi účastníky, kterých bylo kolem jednoho sta, bylo také několik německých bohemistů. Angažováni katolíci byli v menšině. Letošní střetnutí bylo více méně bilancí vývoje české a slovenské literatury v uplynulých dvou desetiletích. Celkový program se štěpil do několika ideově programovaných okruhů. První okruh byla česká a slovenská literatura doma a v zahraničí v období od roku 1970 až dodneska. Dominující zde byla přednáška spisovatele Josefa Škvoreckého, který do Frankenu přijel se svou manželkou Zdenou Salivarovou z Toronta. Škvoreckého projev byl sice kritický, ale velmi objektivní. Vyvrátil tvrzení režimní propagandy, že je-li autor odtržen od rodné hroudy a jazyka, že se umělecky nemůže dále vyvíjet. Konkrétními příklady amerických autorů ukázal na diletantství těchto marxistických tézí. Škvorecký se ovšem zamyslel i nad postavením disidentů doma a poměru dnešního režimu k nim. Jsou mezi nimi lidé, kteří jsou stále pod dohledem a jiní mohou volně dávat interview západním novinám. Jako kontrast uvedl, že režim nikdy nepřipustí, aby západní novináři měli možnost svobodného styku s biskupy, kterým bylo vzato právo vykonávat svůj biskupský úřad. Ať se již jedná o Karla Otčenáška či slovenského biskupa Korce a několika dalších. Projev Škvoreckého bylo to nejdokonalejší, co kdy bylo ve Frankenu předneseno. Zastupující ředitel Slovanského ústavu na univerzitě ve Freiburgu v NSR, prof. Ant. Měšťan, poukázal na určitou nelogičnost v dělení na literaturu domácí a zahraniční. O problémech, především finančních těchto zahraničních exilových nakladatelství se rozvinula živá debata. Měšťanovu přednášku doplnil vlastními poznatky a analýzami germanista prof. Antonín Brousek, který správně poukázal, že režimní básníky, ať se již jedná o Pilaře či Skálu, nikdo z dějin české poezie nebude vylučovat, ale určí jim místa kam patří, do reál-socialistického zázemí, kde dominuje namnoze kýč. Kritickou odezvu vyvolala přednáška teoretika Jaroslava Dreslera, který si položil otázku "Generace, skutečnost nebo fixe?" Svobodný umělec nemá důvěru k omezujícím různým periodizacím, kvalifikacím a škatulkování, kterými se nyní hemží literární historie. K těmto termínům patří - podle Dreslera - na prvním místě také mlhavý, nedefinovatelný a konfušní termín "generace". Mezi významné příspěvky přednesené ve Frankenu nesmíme zapomenout ani na Jiřího Grušu, který analyzoval současnou sovětskou slovenské i české literatury. Vedle hodnocení padla i otázka, proč katolická organizace Opus bonum nebyla schopna za 12 let svého trvání uspořádat ani jediné symposium, které by si všímalo především křesťanské kultury, nemluvě o teologii. Příležitost k tomu byla např. v roce 1985, kdy bylo výročí úmrtí sv. Metoděje. Tehdy se měl Opus bonum zaměřit na rozbor cyrilometodějské tradice v českém písemnictví. Kromě toho bylo tehdy světové jubileum UNESCO. Stejně tak je nepochopitelné, že ani

jediné symposium nebylo věnováno katolickým básníkům a spisovatelům Janu Čepovi, Janu Zahradníčkovi, Jakubu Demlovi či Jaroslavu Durychovi, nemluvě o morálním, vědeckém a politickém díle bývalého profesora University Karlovy Josefa kardinála Berana, arcibiskupa pražského. Inspirátoři "Frankenu" znají velmi dobře katastrofální nedostatky ve vzdělání těchto různých utečeneckých aparátčků. O díle Zahradníčka, Dokulíla, Berana či Tomáška se na partajních školách nemluvalo, nanejvýš frázovitě nadávalo. Co jiného ale zbývá, když chybí vědomosti? Těžko by z nich někdo odpověděl, která byla první a která byla poslední kniha Jana Zahradníčka před jeho zatčením a odsouzením komunistickou třídní justici. Jeho dílo vůbec neznají, natož pak strukturu jeho veršů.

Skoro trapně působil diskusní příspěvek P. Štajnera z Říma, který několikrát neobjektivně opakoval, že v Římě vychází převážně jen náboženská literatura. Buď z neinformovanosti nebo úmyslně zapomněl na Křesťanskou akademii, nejstarší nakladatelství exilu, které vydalo již na 500 knih, brožur a letáků - především krásné literatury - významných autorů (Durych, Zahradníček, Den, Svatoš, Rotrekl, Součková, Kotrlá, Vlach a další). Štajner zapomněl též na všechny edice KA. Co však nezapomněl a prozradil, je, že jak Nový život tak i Studie pracují s deficitem. Štajner nebyl sice nikým oficiálně vyslán, vystupoval tedy jako samozvaný host, ale jeho chybné stylistické fráze je lépe přejít mlčením. Uklidňující je jen ta skutečnost, že je v Římě ještě dost jiných, skutečně kvalifikovaných osobností.

Tematika "Frankenu" je zúžena na "fenomény" ČSSR-1984. Život proti husákovské totalitě, Vítězové a poražení (1948-68) a podobně.

Franken byl několikrát kritizován např. v Národní politice na konci sedmdesátých a začátku osmdesátých let. Tehdy připomnělo i Sdružení býv. politických vězňů ve Švýcarsku minulost školěných "frankenských řečníků" a jejich psaní v době stalinských procesů a Jaroslav Dresler napsal do římských Studií č. 83/1982 mezi jiným:

»Je otázka, zda se v politice můžeme řídit jen zásadami křesťanské morálky a teologickými argumenty. Demokracie, chce-li přežít, nemůže podávat ruku každému, kdo ji ohrožoval nebo ohrožuje. Domnívám se, že dialog se některými bývalými předními čs. komunisty je přinejmenším neuvážený. Tito lidé se (nikoli ovšem "kolektivně", ale každý individuálně) provinili proti demokracii a zejména porušili čs. ústavu a zákony včetně takzvané socialistické zákonitosti. Jiří Pelikán a Zdeněk Hejzlar měli podíl na čistkách na vysokých školách a zasáhli záporně do životů asi deseti tisíc mladých lidí. Zdeněk Mlynář hájil ještě na jaře 1968 komunistickou cenzuru a podepsal Moskevský protokol. A.J.Liehm byl reportérem na procesu se Slánským. Pavel Kohout byl jedním z hlavních zastánců stalinismu v literatuře. Svým jednáním se tito a jiní lidé pro práci v demokratické společnosti *diskvalifikovali*. Zásada diskvalifikace platila po válce v západním Německu. Konrad Adenauer prokázal své vlastní špatnou službu, když přesto strpěl ve svém okolí několik bývalých nacistů. Západoněmecká sociální demokracie neprospěla upevnění demokracie v NSR, když na čelná místa postavila bývalého komunistického funkcionáře Herberta Wehnera a bývalého ultralevicového mládežníka a komunistického souputníka Willyho Brandta. Jako křesťan mohu, mám odpustit člověku, který na mne posílal dáňopisem udání Janu Drdovi do Prahy, lidem, kteří mě vyhodili z univerzity. Jako politicky myslící a jednající český demokratický novinář nemohu a nebudu těmto lidem pomáhat,

aby byli "salonfähig" a aby měli v demokratické společnosti politický vliv především na mládež. Organizace *Opus bonum* může přirozeně diskutovat, s kým chce. Jakmile však tyto dialogy financuje z veřejných peněz, to znamená z peněz, na kterých se podílím jako poplatník, a z peněz Německé biskupské konference, pocházejících z církevní daně, na kterou také každý měsíc přispívám asi desetiprocentní přírůžkou k dani ze mzdy, pak nechci mlčet...»

Katolická organizace *Opus bonum* za katolické peníze, na katolické faře umožňuje řečnit ateistům a šířit jejich názory - neškolení demokráti zůstávají před školenými lektory pseudomarxismu, ať si dnes již říkají eurokomunisté či "socialističtí opozičníci", v rozpacích. Jak dlouho ještě?

JAN BENEŠ

OPRAVDU S TÍM SKONČILI?

Nuže, omlouváme se útlocitným čtenářům a čtenářkám, které uráží slova neučesaná na pěšinku, stejně jako na pěšinku neučesaní lidé, ale přímo se vnutí ten kategorický imperativ, aby bylo v národě českém skončeno s vychcaností, který v samém začátku Charty 77 vyslovil Václav Havel a do světa pak vypustil pilný doktor Prečan, když svá historická bádání odvrátil od SNP a archivních prací v žoldu KSČ a nemocenském pojištění pražské kachlíkárny, a vrhl se na pole nová a neoraná.

Václav Havel a profesor Patočka pak zajisté byli, a Václav Havel dosud je, determinující osobností Charty a nebýt jich, věru, že by takorča deset let neměl dr. Prečan vlastně tak mnoho o čem bádát a nabádát ku zřízení Dokumentačního střediska, kterého se mu ostatně momentálně právě dostalo v zemi bavorské, když v zemi westfálské sice cosi na způsob dokumentačního střediska zřídili, ale dr. Prečana tam neučinili kápeň, ač si toho velice přál.

Dne 16. května roku tohoto představili se pak někteří ex-chartisté v Curychu třicítce návštěvníků na podniku pořádaném a financovaném švýcarskou SVU. Pořad sliboval být bohatý a účast, přinejmenším ze strany ex-chartistů zajištěna. Už zmíněný dr. Prečan, básník a spisovatel Gruša, dr. Němec, Ján Mlynárik. Celé to řídil pan doktor Hrubý.

Nu a pak už nezbylo než zírat, a zalitovat si.

Ach ano, vážíme si chartistů a jejich osobní odvahy a budme rádi, že je máme, když země sama vydána nebráněna. Už tolikrát jen za našeho krátkého a pomíjivého bytí, když tuzekrát naplněno ono Voskovcovo "uprdnuto" a ještě vícekrát halasně i polohlasně oslavováno míchání lejna s pískem, jako základ existence ideových dýmání. Charta 77 vypadala, roku 1977 a v pohledu odtud, jako skutečný pokus o cosi nad tímto trhem marnosti. Leč profesor Patočka je mrtev a osobnost Václava Havla už dnes nemůže zakrýt těch zbývajících 1299 signatářů,

zvláště slyšíme-li halas ideologů typu Jiřího Hájka, tohoto Reinharda Heydricha československé legislativy po roce 1948, tohoto nadšeného hrobaře Čs. sociální demokracie, a tím méně pak rétoriku dalších pánů, ochotných se sice dovolávat chvály, kterou na Chartu 77 vrhl prezident Reagan, ale neváhajících vydat nějaké to protiamerické prohlášeníčko, které by se mohlo zalíbit zase jinde.

Co jsme viděli v Curychu? Bidu verbálního projevu Jiřího Gruši, jak žalno, autora, který se, jako jeden z mála dá v současné české produkci ještě číst, ale v jehož projevu se to hemžilo obraty jako: JAKSI, a CELÁ ŠEDÁ ZÓNA, ABYCHOM TAK ŘEKLI, a K TOMU SE JEŠTĚ VRÁTÍM, JE TŘEBA VIDĚT.

Jaksi, abychom tak řekli, ač nám není známo co je šedá zóna, tím spíše pak celá šedá zóna, je třeba říci, že to bylo ubohé a nic neříkající.

Pan doktor Prečan pak nás poučil, že Charta 77 vychovává k novému občanství, a že jest to zdlouhavý proces. Inu, institucí, které československého občana vychovávají, máme - tak řečeno - nadbytek. Stačí zalistovat v deskripci Čs. encyklopedického slovníku a podívat se na popis nejrůznějších čs. organizací. Zjistitelné, že čs. občana vychovává Národní fronta, Odborové hnutí, Svaz socialistické mládeže, Svazarm, Pionýr, SNB, LM, Pionýr, Výbory žen, muže pak navíc vojenská služba, nemluvě o školách všech stupňů. Vychovatelů a jednotlivých prvků je tedy nadbytek a nemyslím, že hlas lidu žízni po dalším. Tím spíše pak žízňíme po dalším my. Na setkání ovšem vychovával, nadmíru pečlivě, Dr. Hrubý, který správně pochopil, že výchova a ovládnutí mohou být synonyma, a tak dbal na to, aby se snad nedostalo ke slovu příliš mnoho těch, kteří nehodlají hledět na představitele Charty brýlemi mámení.

Za dvě hodiny toho měl autor těchto řádků tak právě dost, nicméně i v této době dotvořil jeden z exchartistů z řečníště svou ideu o skončené vychcanosti prohlášením, že holt se bude držet s těmi levičáky, neboť mají stipendia a nadace a to je to, co se potřebuje, to je to právě, ořechové.

Stipendia, nadace, proč neřící koryta, a proč se bavit o skončené vychcanosti, pánové? Ján Mlynárik tedy bude bádát, o sudetoněmecké otázce, nikoli jen z lásky k pravdě (ostatně si, ne právě právem, přisvojuje v této věci prvenství), ale proto, že ho za to platí příslušná nadace. Pan doktor Prečan bude bádát, právě tak jako dokumentoval a bádál v Archivu ÚV, jenže teď ho holt neplatí ÚV a nepojišťuje ministerstvo vnitra, a tato jednota stipendistů a nadacemi nadaných pak holt bude vychovávat ten zbytek k tomu, aby držel hubu a normálně pracoval a nechal za sebe mluvit jen je. A bude se tomu říkat skončená vychcanost.

Musíme si vážit Charty 77, nic jiného doma není. Zajisté, že je to menší procento národa, a zajisté, že nespasí, tak jako Lotova spravedlivá rodina nespasila Sodomu. Potíž je v tom, že po vystoupení ex-chartistů v Curychu se nemohu ubránit dojmu, že vůbec nejde o spravedlivé, ale ono proslavené míchání lejna s pískem v naději, že z toho bude jednou diamant.

Přesněji řečeno, naději, která je nám vnucována, tak jako koňský handlři vnucuje kulhavou herku a vydává ji za anglického plnokrevníka. Těžko totiž uvěřit na skončenou vychcanost, je-li tento kategorický imperativ podmíněn nějakým stipendiem. Ach Bože, jakými to hady jsme opět krmeni? Jaké hejlu na nos věšení se s námi provozuje? Jaké to pohrdání námi prostáčky.

Co zbývá dodat? Ex-soudruzí a ex-chartisté, jděte s tímto návodem na výrobu diamantů do háje.

ANTONÍN KRATOCHVIL

NOVÉ TENDENCE V SOUČASNÉ FILOZOFICKÉ SPEKULACI

V současné době lze pozorovat určitý pohyb, zatím jen v ryze teoretické oblasti, v novém přístupu k otázkám a ideovým problémům české filozofie, především dějinné filozofické spekulace. Nasvědčují tomu články v tisku, vydávání knih filozofů, kteří dříve byli považováni za reakční a idealistické a především velká celostátní filozofická konference na téma „České filozofické myšlení ve třicátých letech našeho století“, která se uskuteční na půdě Purkyněho univerzity v Brně, v prosinci tohoto roku.

Tento nový pohyb v oblasti filozofie se zrcadlí v tématech přednášek, které byly ještě nedávno tabuizované. Ze 26 přednášek, které mají být na tomto brněnském kongrese předneseny, uvádíme ty vědce, o kterých se po celá desetiletí mlčelo. Námětem přednášky prof. Olgy Loužilové bude interpretace a stylizace filozofie prezidenta T.G.Masaryka na počátku 30. let. Pavel Pácl si vzal za téma „Teoretická východiska empirických výzkumů prof. Inocence Arnošta Bláhy“, který patřil ke kritikům marxistické filozofie na Masarykově univerzitě. Miroslav Pauza přednese úvahu z marxistického hlediska na ožehavé téma „T. G. Masaryk a Ladislav Klíma“, autor, který dlouho byl na indexu zakázaných spisovatelů. K nejzajímavějším přednáškám bude jistě patřit úvaha Josefa Křoha o filozofii Emanuela Rádl. K otázkám nové interpretace katolicky orientované filozofické spekulace třicátých let bude patřit přednáška Stanislava Sousedíka o filozofii českého novotomisty, tragicky zemřelého za druhé světové války, prof. Josefa Kratochvila, nazvaná „J.Kratochvil jako historik druhé scholastiky“ a dále úvaha Jana Zouhara „K charakteristice českého katolického myšlení třicátých let“.

Ani jeden z přednášejících není z ústavů vědeckého ateismu, ať již v Bratislavě, Praze či Brně.

K určitému pohybu dochází také již na katedrách marxisticko-leninské filozofie, která byla dříve vysloveně teoretickou záležitostí, charakterizována jako světový názor dělnické třídy a formalisticky rozdělena do tří kategorií:

1. dialektický materialismus,
2. materialismus historický,
3. marxistická teorie poznání. (2)

Rozdíl mezi filozofií přednášenou na marxistických katedrách v komunistických zemích a filozofií západní byl dosud především v tom, že marxistická filozofie byla dogmaticky syntetizující světový názor, zatím co západní filozofie směřovala vždy k pluralitě názorů o široké diferenciaci. K tomu přistupuje ještě křesťanská filozofie či filozofie náboženství. Její podstatu tvoří uctívání božství (cultus Dei). Filozofie náboženství se opírá o dějinnou skutečnost existence náboženství a zkoumá původ náboženských pojmů z hlediska psychologického i noetického. Pojmy náboženské uvádí pak filozofie náboženství symbiózně s obecnými pojmy kulturními.

Filozofii náboženství bude na brněnské konferenci věnovaná pozornost ve třech přednáškách. Dříve se tato disciplína přecházela mlčením. Bylo by chybou vidět brněnskou konferenci izolovaně. I na ostatních filozofických učilištích, vě. teologických fakult, se dokresluje obraz českého myšlení XVI. a XVII. stol. a studují se dizertační práce této epochy. Obnovují se pokusy o objektivnější vyřešení otázky evropské filozofie v Čechách. Svou povahou byla pobělohorská filozofie především filozofií náboženskou. Nová studia a publikace ukazují, že tato okolnost neznamenala nějaký tragický handicap, nýbrž byla vnitřní podmínkou zintenzivnění západoevropského filozofického myšlení v Čechách. Je to současně i doba, kdy mimořádně vyniká mezinárodní úloha Prahy, kdy pronikají nové vlivy italské, uherské, německé, ale i slovanské. Na pražské vysoké školy přicházejí významní – většinou řádoví – vědci jako třeba Petrus Canisius, který v Praze vydává svůj proslulý spis *Summa doctrinae christianae*, dále významný kapucínský filozof a diplomat Valerián Magni a není jistě náhodou, že dnes vychází v Praze výbor z jeho filozofického díla. Dále v Praze působili filozofující teologové Heřman Sannig, Hieronimus Hierheyem, benediktin Juan Caramuel y Lobkowitz a hlavně pak Roderigo de Arriaga, později charakterizovaný dějepisci jako jeden z největších filozofů své doby vůbec. V Praze na univerzitě dosáhl všech nejvyšších akademických hodností, několikrát byl děkanem filozofické fakulty a nakonec kancléřem pražské univerzity a v posledních dvaceti letech svého života byl prefektem studia, což byl tehdy současně nejvyšší akademický úřad. Arriaga ovládal tak dokonale češtinu, že nejen česky kázal, ale dokonce vyučoval češtině na řádových školách. V Praze, kde také zemřel a je pochován, byl označován za českého Kastilce. I z Arriagovy filozofie připravuje pražské nakladatelství Vyšehrad rozsáhlý výbor. V Praze koloval tehdy verš: *Pragam videre – audire Arriagam*. (Shlédnout Prahu, poslouchat Arriagu.) Je nutno ještě připomenout, že nové studium ukazuje, že tehdy v Praze existovaly všechny filozofické směry a školy a že tehdejší profesorský sbor se řídil strohým reglementem: v univerzitním areálu Klementina byla značná svoboda projevu, navenek bylo ovšem dbáno na jednotné šíření poznatků. Zde je nutno ještě zdůraznit, že v současné ediční politice není zapomináno ani na publikování domácích autorů. Tak např. vyšel velký výbor z rozsáhlého díla českého jezuita Bohuslava Balbína „*Miscellanea historica regni Bohemiae*“ (2), v němž jsou zachyceny zčásti i Balbínovy názory na filozofii českých dějin. Tolik z knižní současné produkce z dějin filozofie. Věnovali jsme ji proto trochu více pozornosti, že v mnohém připomíná rok 1967, kdy byla na univerzitní půdě nově zhodnocena barokní kultura, především literatura. Nyní si všimneme protilehlé disciplíny, t.j. marxistické filozofie, která je v komunistických zemích považována za „státní filozofii“. Dějiny filozofie v knižní produkci jsou stále ještě Popelkou. Více pozornosti, především v deníku tisku, je věnováno úloze přestavby marxisticko-leninské filozofie, která má své poslání v kontextě úloh strategie urychlení sociálně ekonomického rozvoje. Filozofie se má v budoucnu vyhnout katedrovému marxistickému formalismu dřívějších let a přistoupit k praktickým otázkám, což znamená spojit teorii a praxi v novou pracovní symbiózu, což dále znamená přiblížit teorii k životu, k reálným potřebám praxe. Prof. Milan Štefánek tento požadavek formuloval tak, že není možno dělit filozofickou práci do dvou oblastí: jedna oblast, jedno vědecké pracoviště, že by se věnovalo pouze teorii a jiná pracoviště by se věnovala prakticko-aplikační činnosti. Štefánek zdůraznil, že nová metoda „musí být zvládnutá na vysoké teoretické úrovni, která si vyžaduje osvojení jak filozofické

teorie, tak i poznatků z příslušných společenských, přírodních, respektive i technických věd". (3) Filozofickou teorii podle Štefánka je nutno rozpracovat tak, aby dávala jasnou představu o pohybu celku; nový filozofický systém musí být pochopit, že nemůže reagovat jen na plnění daných hlavních úkolů. »Hlavní úkoly jsou hlavní jen z hlediska dosahování závažných hospodářských a politických cílů, ale z teorie se už nesmí stát jen nástroj jejich operativního zabezpečení. Znepokojující je především, že se někdy poukazuje na pokles zájmu o otázky společenského života.« (4) Celý tento problém spočívá v tom, že prý nejsou dostatečně rozpracované problémy idejí, hodnotových norem a jejich osvojení. Ze všech těchto reflexí vyplývá jedna skutečnost, že po léta straničtí filozofové nebyli schopni zprostředkovat vědecké poznání do reálné praxe. Přejatá sovětská frazeologie o pozitivních postojích k člověku a k výrobní praxi se stává nakonec nudnou a odpudivou u jejich vlastních hlasatelů. Nezájem studentů jak na českých tak i slovenských vysokých školách byl nahrazen donucovacím aktem studia. Prof. Štefánek v závěru svých vývodů přiznává, že »člověk, který často přichází s novými koncepcemi a návrhy, se stává nepohodlný ve svém nejbližším okolí. Dobře míněná kritická slova se nezděka obrátí přímo proti němu.« (5) Zde je jasně vysloven požadavek, že současná marxistická filozofie nevystačí v této době významných ekonomických reforem s dosavadními metodami a mnohých filozofických principů se bude muset v budoucnu zbavit. Charakteristické je, že myšlenky prof. Milana Štefánka, který je vedoucím katedry marxisticko-leninské filozofie na Vysoké škole politické ÚV KSČ, jsou ostatními stranickými filozofickými pracovníky automaticky přejímány a jen stylisticky bezvýznamně jinak formulovány. Typickou ukázkou Štefánkovy linie je studie Antonína Fleka „Proces přeměny vědy ve výrobní sílu“ v posledním čísle Filozofického časopisu (6). Rovněž slovenský oficiální orgán Ústavu filozofie SAV si všímá v řadě studií otázek problému teorie a metodologie vědy a jejich aplikací do ekonomické praxe. Charakteristická je studie např. Martina Burici „K formování kategoriálního poznání“. (7) Všechny tyto práce trpí stylistickou těžkopádností a snahami nově formulovat marxisticko-leninské filozofické rekvizity. Je to úloha náročná a není jí možno vytvořit během krátké doby. Nicméně objektivně musíme vidět, že všechny tyto snahy ať již jsou z oblasti dějin filozofie či z oblasti marxisticko-leninské filozofie vyžadují opuštění katedrových diskusí a přistoupení k vytvoření syntézy teorie a praxe. To je bezesporný přínos, který nechceme přeceňovat, ale nemůžeme jej také nevidět. Je totiž důkazem kontinuálního vývoje českého i slovenského filozofického myšlení. Na kritické zhodnocení nedožrál dosud čas.

Prameny:

- (1) Stanislav Sousedík: Valerián Magni, Kapitola z kulturních a filozofických dějin Čech XVII. století. Vyšehrad Praha 1986
- (2) Bohuslav Balbín: Krásy a bohatství české země, nakladatelství Panoráma, Praha 1986
- (3) Pravda (Bratislava) 28. 7. 1987, s. 4
- (4) Tamtéž
- (5) Tamtéž
- (6) Filozofický časopis č. 2, 1987, str. 161-184
- (7) Filozofia (Bratislava) č. 1, 1987, str. 83-95

VÝBUCH V PRAZE

Když se před deseti lety pustil čs. exulant S.F. Berton v Austrálii do studia okolností kolem popravky Reinharda Heydricha v Praze roku 1942, byl částečně považován za "dítě čistého živého", částečně jen za blázna.

Jestliže historie válek dokazuje, že amatérské armády si vedou většinou lépe než vojska profesionálů, Bertonova historie dokazuje, že amatérský historik z entuziasmu si dokáže vést rovněž zatraceně lépe než profici, opatřující si historií svůj chléb s máslem.

Ať chceme nebo nechceme, historie nacistické okupace a míra šife spolupráce s okupantem ovlivnila náš poválečný vývoj. Za prosté studium faktů, že sloupy KSČ a sovětské vlády v Praze byly za války agenty Gestapa či SD, putoval za mříže roku 1962 ministr vnitra Rudolf Barák. Ona KSČ odvozuje své právo na moc nad Československem "z historie boje proti fašismu". O tom, kolik "fašistů" buď už bylo anebo po roce 1945 skončilo jako agenti NKVD (dnes KGB), se skromně nemluví. Právě tak jako o tom, že jeden čas byl zapisovatelem "ilegálního" ÚV KSČ komisař protibolševického oddělení pražského Gestapa Nachmann, který skončil v Minsku u KGB. O tom, že komunistický odboj začal až po napadení SSSR roku 1941 a KSČ v "ilegálním" Rudém právu napadala ty Čechoslováky, kteří za svůj stát bojovali, už se jen mlčí.

Ano, KSČ se k moci nad Československem dostala díky okupaci, ale aparát nacistické strany byl už od roku 1929 silně infiltrován sovětskými agenty, a to na přímý pokyn Kominterny členům KS Německa, vstupovat do NSDAP.

Heydrichova poprava v Praze, kterou se Čechoslováci vskutku významně, a snad jediné významně, zapsali do dějin války, samozřejmě dělala starosti. Tudíž se ta akce nejprve odsuzovala (ty oběti), pak se o ní mlčelo, a když čas poodplynul, nenápadně se napojovala na komunistický odboj.

Prakticky jediný účastník, který celou akci přežil, byl profesor Vaněk. Poprvé se s ním setkáváme v publikaci "Za Heydrichem stín", vycházející z pera (estébáka) Čestmíra Amorta v Praze hned po válce.

Když era mlčení pomínila, vytáhnou se na světlo Hamšík s (estébákem) Pražákem v "Bombě pro Heydricha". A konečně vystupuje i v Ivanovově práci "Nejen černé uniformy". Publikuje i časopisecky.

Pro člověka, který není líný přečíst to všecko, se samozřejmě stane nápadné, že úloha prof. Vaňka - krycí jméno JINDRA - se rok od roku mění. Inu, řekne, starý člověk. Mění se však i fakta, zřetelně hlavně proto, že zbylí svědkové jsou buď mrtví, nebo rozváti po světě.

Stanislav Berton se slušně Vaňka do Prahy na rozpory ptá, Vaněk mu do Austrálie odpovídá, a pak náhle odpovídat přestane. Bertonovi se mezitím podaří získat kopie paměti bývalého šefa vyšetřování v Praze, kriminálního rady Pannwitz. Když akci Heydrich v Praze ukončil (a budíž mu posmrtně přičteno k dobru, že prokazatelně protestoval proti hromadným popravám i proti akci v Lidčích), Pannwitz odchází sledovat proslavenou komunistickou RUDOU

KAPELU. Zřejmě si vede dobře, protože když ho spolu s vedoucím pracovníkem této sovětské špiónážní organizace chtějí roku 1944 zatknout francouzští partyzáni, prokáže se jako sovětský důstojník a na žádost sovětského plukovníka Novikova, přídělence u De Gaullovy vlády, je spolu s dalšími významnými osobami dopraven přes Egypt do Sovětského svazu.

Roku 1955 se vrací do NSR, obdrží generálskou penzi a usadí se nedaleko Mnichova. Píše paměti. Vdova dá jejich kopie k dispozici S.F.Bertonovi. Vaněk tam samozřejmě nechýbí.

Berton začíná své poznatky publikovat, Vaněk odpovídá na vlnách pražského rozhlasu, pořádá v Praze besedy a vystupuje na historických konferencích. Posílá "varovný moták" Josefu Škvoreckému, jehož nakladatelství má o vydání Bertony práce zájem, žádá bývalé kamarády v exilu, aby zařídili Bertonovo zatčení jako komunistického agenta.

V Pannwitzově rukopisu byly ovšem i fotokopie dopisů, které dávno po válce "odbojář Vaněk" Pannwitzovi poslal do Mnichova a ve kterých ho Vaněk oslovuje jako veleváženého pána a končí srdečnými pozdravy.

V červenci 1987 ta bomba vybuchuje v Praze. Miroslav Ivanov, autor práce "Nejen černé uniformy, – ale i stateční lidé ještě žijí", vydává jako přílohu pražské Tribuny na pokračování, MEMORANDUM. Vychází v číslech 26, 27, 28 a 29 tohoto týdeníku.

Ivanov cituje výpověď bývalé náčelnice ČOS, sestry Provazníkové, kterou poskytla Bertonovi, cituje korespondenci s Pannwitzem, cituje toho mnoho, a dodává, že tyto pochybnosti chtěl vysvětlit už v roce 1965, ale že to nebylo možné.

Ano, Vaněk byl odbojář až do svého zatčení. Nebudeme ho soudit za to, že nevydržel. Nebyli jsme ve stejné situaci. Ale jde o muže, který po zatčení zavinil aktivní spolupráci s Gestapem smrt 20 až 30 osob. Ivanov cituje dokumenty. Mnohé datované léty 1945, 1946, 1948, 1950. Jejich pramen může být jedině Archiv ministerstva vnitra. Tam tedy věděli, tam znali, tam je to zajímavé. Jistě věděli proč!

Za války byla spolu s Vaňkem zatčena i jeho žena. Po válce se s ní rozvedl a znovu se oženil s Hertou Hoenigsfeldovou, vystavil jí dokonce potvrzení o odbojové činnosti v ilegální organizaci JINDRA. Navzdory tomu byla těsně po válce na návrh nájemníků domu, kde za války bydlila, odsouzena za kolaboraci – k pokutě 400 000 Kčs. Stává se ovšem i členkou Svazu osvobozených politiků, kání vězňů, ač vězněna nikdy nebyla. Dokládá to rasovým pronásledováním, paní Herta je židovka. Za války ovšem byla zapisovatelkou a překladatelkou ve službách Velkoněmecké říše, prokázané služby byly tak značné, že se jí dostalo "zneuznání židovství" a získala dokonce německé potravinové lístky a podle odznaku na klopi i členství v NSDAP. Byla zapisovatelkou mimo jiné i u Freislerova nacistického Lidového soudu.

Svědectví těch, kdo přežili, i těch, kterým se přežít nepodařilo a kteří z poslední návštěvy před opravou vzkazují: »Vaněk je bídný zrádce.« jsou průkazná, a jsou rovněž četná. Ivanovovi se podařilo nalézt, ale nikoli v NDR přátelé, i rozsudky lidového soudu odsuzující české vlastence k smrti. Také v těchto záznamech je Vaňkova účast naprosto jednoznačná a naprosto nehrdinská a odsouzeníhodná.

Zde Ivanov končí, jen se zmiňuje o tom, že roku 1950 se odbojová účast paní Herty ještě rozrostla, potvrzuje to prof. Vaněk, na donášení jídla parašu-

tistům do krypty kostela sv. Karla Boromejského v Resslově ulici v Praze, a paní Herta žádá o zrušení poválečného rozsudku. Zda jí bylo vyhověno, už se nedozvídáme.

To, že Ivanov mohl svá zjištění v Praze publikovat, ovšem zavinil S.F.Berton. V okamžiku, kdy to prasklo, hodilo vnitro prostě Vaňka přes palubu. Už nebylo co tajit, Berton to stejně "vybouchl". . .

Ivanov ovšem nemohl publikovat to, co můžeme my. Je dosti nepřímých důkazů, že odbojář Vaněk pracoval nejen jako svědek u nacistického soudu, ale i jako agent provokatér v Protektorátě. Řada významných zpravodajců *nekomunistické provenience* byla doslova v posledních hodinách války popravena. Na či rozkaz se nikdy nezjistilo . . . jmenujme Thuemmela, příslušníky U.S. vojenské misse na Slovensku, zmizení Wallenberga v Budapešti.

Je o tom více důkazů, a proč ne, MV přece na něj mělo jeho svazek z Gestapa, Vaněk spolupracuje s vnitrem jako "známý nekomunistický odbojář" v poválečné době až hluboko do let šedesátých, a opět jako agent provokatér. Roku 1961 to zjišťuje, nahlédnutím do svého svazku, který mu byl dán k dispozici u příležitosti rehabilitace, profesor Bubeníček (dnes díky Bohu v exilu).

Přinejmenším jedna lidská, a dnes už nedůležitá svině se tedy dočkala odhalení. Lidská svině není důležitá, pravda ano. Vděčíme za ni S.F.Bertonovi. Je to totiž nejen pravda o atentátu, pravda nešpinící hrdiny tohoto odboje, ale pravda o komunistické policejní praxi po roce 1945. Pravda o zásluhách KSČ, ze kterých odvozuje své právo vládnout.

Z INFORMACÍ O CÍRKVI

LAXABO RETE -- ROZESTŘU SÍTĚ

88. narozeniny Otce Františka Kardinála Tomáška

Tak zní biskupské heslo otce Františka Kardinála Tomáška. A on je svým životem a svou usilovnou prací bohatě naplňuje.

Náš milovaný otec, František kardinál Tomášek, arcibiskup pražský a primas český, oslavil letos dvě významná jubilea.

Je jistě zvláštní milostí Boží, že po tak plodném životě, plném namáhavé a odpovědné práce, mohl otec kardinál 30. června oslavit své 88. narozeniny.

A 5. července, o svátku našich svatých věrozvěstů, oslavil vzácně 65. výročí kněžského svěcení, jež mu po studiích na bohoslovecké fakultě v Olomouci udělil cti. služebník Boží Antonín Cyril Stojan r. 1922.

Další léta byla velmi bohatá na katechetickou a pedagogickou činnost, práci spisovatelskou v časopisech a odborných knihách. Vydal celkem 31 monografií odborných i pro sebevýchovu mládeže. R. 1938 dosáhl doktorátu teologie a r. 1945 se na bohoslovecké olomoucké fakultě habilitoval pro odbor pedagogiky a katechetiky.

Dne 14. 10. 1949 přijal biskupské svěcení a stal se světicím biskupem olomouckým. Po roce 1950 pracoval deset let jako farář v Moravské Hrušové na Olomoucku.

Dne 11. 3. 1963 se stal apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze a jako jediný z českých biskupů se účastnil činně II. vatikánského koncilu ve čtyřech zasedáních, do jejichž jednání zasáhl pěti diskusními příspěvky.

Dne 27. 6. 1977 ho Pavel VI. jmenoval kardinálem a v březnu následujícího roku se stal 34. arcibiskupem pražským a primasem českým.

Vyprošujeme našemu drahému otci kardinálovi hojnost všech Božích darů, jichž má zapotřebí k řízení arcidiecéze a k vedení všech důležitých jednání pro dobro církve i národa k slávě Boží.

Ad multos annos – ad annos aeternos!

NÁRODNÍ POUŤ V ŠAŠTÍNĚ 6.–7.ČERVNA

Za účasti asi 40 tisíc věřících byl v Šaštíně zahájen Mariánský rok ve svatyni Panny Marie Bolestné, Patronky Slovenska. Policie tentokrát nevarovala předem některé účastníky, ale snažila se znemožnit účast mnohým. Např. na východním Slovensku odebírala policie technické průkazy autobusů, patřících JRD a jiným organizacím, aby zabránila hromadné účasti na pouti. V Šaštíně byl ve všech ulicích zákaz vjezdu, zastavení a stání, parkovat se muselo mimo obec. Bylo vidět známé pracovníky StB z Bratislavy a také fotografy.

Senzací se stala přítomnost Matky Terezy, která se v Šaštíně zastavila na cestě z Vídně do Polska. Po mši sv. promluvila o činnosti sester své kongregace v chorvatštině; pak ji obklopili lidé, kteří sem přijeli z Bratislavy a z Trnavy. Bohužel nikdo předem nevěděl, kdy do Šaštína přijede.

V sobotu před basilikou hrála a zpívala skupina asi 60-80 mladých. Uniformovaný příslušník je začal legitimovat. Náhle je obklopilo asi 500 mladých lidí a po každém zjištění údajů z občanské legitimace se ozýval hlasitý potlesk, takže příslušník akci vzdal.

Celou sobotu večer až do půlnoci následovaly mše sv. uvnitř basiliky. Pak do 5 hodin ráno basilika patřila programu mladých. Zpívali, meditovali, modlili se. Střídaly se skupiny z celého Slovenska. Při každé zmínce o Sv. otci se ozýval potlesk. Nechyběly ani modlitby za jeho návštěvu v ČSSR. Asi o půl třetí mladík, který uváděl program, oznámil, že je přítomen i biskup Korec. Následoval potlesk a pak se četly známé úryvky z jeho rozhovoru o perspektivách církve na Slovensku. O. biskup Korec seděl v lavici nepoznan svými sousedy a nevystoupil z anonymity. V basilice byl i P. Javorský s mládeží ze Spiše. Kolem 4. hodiny se konaly modlitby za pronásledované křesťany, mezi nimiž bylo jeho jméno. Program skončil krátce před 5. hodinou ráno. Brzy nato se slavila první nedělní mše sv., po ní další. Vrcholem byla pontifikální mše sv., kterou celebroidl O. biskup Gábris z Trnavy.

Pouti se stávají jediným svobodným občanským projevem. Účastníci poutí mají odvahu organizovat to, co pokládají za správné, bez ohledu na to, co je povoleno.

MEZI NÁMI SPISOVATELI (Josef Suchý: Krása je možná)

Chtěl bych upozornit na jeden palčivý problém naší společnosti, na ohrožení rodiny, které je patrné ve vysokém procentu rozvodů. V tomto směru nemůžeme vytýkat naší literatuře, že by neodrážela skutečnost. Činí tak bohatě, ba leckdy s tím, že z konfliktů v této oblasti i komerčně tyje a podbízí se, degradující lásku mezi mužem a ženou na pouhý sex. Jako by skutečná láska byla jenom sex, jako by k opravdové lásce nepatřila trvalost partnerského vztahu, jako by k ní nepatřilo víc myslet na druhého než na sebe, jako by k lásce nepatřila pohotovost k oběti, jako by rozvod, rozchod manželů, rodičů i dětí byl ranní procházkou, a ne dramatem, které vrhá dlouhé stíny do života těch malých, nevinných, kteří potřebují oba, otce i matku.

Zploštění citu, degradace lásky na erotiku a sex se objevuje v próze i v poezii a přivykla tomu i část kritiky. Dokonce tak, že na obraz harmonického vztahu je leckdy alergická a stíhá ho i ironií.

Podobně necitlivé přístupy se projevují u některých kritiků v oblasti dětské literatury, octne-li se na jejich stole dílo usilující o obraz harmonické rodiny a šťastného dětství. Nemyslím tzv. literaturu lakující na růžovo, ale dílo přesvědčivé, vykopené poctivým tvůrčím úsilím. Což by nemělo být postulátem našich autorů, písničků pro mládež, aby postavili mladému čtenáři před oči, že v životě je možné dobré a krásné?

Z diskuse na IV. sjezdu Svazu českých spisovatelů, Kmen č.17/1987

O NÁBOŽENSKÉJ POLITIKE

(Súduh Dr. Máčovský o náboženskej politike v Košiciach 19. 11. 1986)

V rámci návštevy východoslovenskej metropoly konal sa aktív k otázkam súčasnej náboženskej politiky. Súduh Dr. Máčovský odpovedal na otázky a kritiku a zaujal stanoviská. Niektoré výroky sú takéto:

„Dávame pozor na to, kto kaže tam, kde kostol navštevujú intelektuáli. Mali sme pred zopár rokmi taký prípad v Bratislave, že sa duchovný s nami púšťal do polemiky, citoval tlač a také nehoráznosti. Vyťahoval argumenty. My s nikým, kto je proti nám, nebudeme diskutovať. Už nemá štátny súhlas.

Biskupa Feranca pozvali do Juhoslávie. My sme zistili, že by tam mohol byť vystavený nátlaku kľerofašistickej emigrácie. Pre jeho morálno-psychické vlastnosti nemali sme záruku, že by sa nedopusťil výrokov, aké by neboli súhlasné s nami. Cestu sme zmariť.

Chceli Foranca z tajnej cirkvi odvieť od nášho postoja, ale sme im dali takú príučku, že si to nabudúce rozmyslia.

V Lutíne majú súduhovia za úlohu podporovať pravoslávie. To je dôležitá politická úloha. Súduhovia majú pokyny zúčastňovať sa pravoslavných obradov.

My sa staráme, aby sa medzi veriacimi nešírili tie veci okolo Lour. Sú tam fakty, ktoré zatiaľ veda nevie vysvetliť, a sú tam aj protikomunistické snahy. My radšej nechávame rozširovať to okolo Medzugarja z Juhoslávie. Nech sa modlia trebars aj sedem ružencov denne a postia do vyschnutia. Máme správy, že to tam aj hierarchia kriticky berie, a tak sa nám bude hodiť, keď to im tam narobí blamáž. Zabezpečujeme kontakty aj s tajnou cirkvou. Máme tam našich ľudí, od ktorých nežiadame informácie, aby nevyvolali ostrážitosť, ale pomocou nich rozširujeme informácie podporujúce naše zábery.

Do vysokých cirkevných funkcií pripustíme len takého, v ktorom máme záruku, že sa nepostaví proti našim cieľom. My nevyžadujeme, aby s nami ideologicky a politicky súhlasil. Môže s nami diskutovať tam, kde im my dáme podmienky. Máme na to dosť času a ľudí. Môžu si trebars aj zanaďovať, keď neplníme ich požiadavky. Ale nesmiú proti nám vystúpiť. Aj taký biskup Čársky, ktorému sme dali tu v Dóme pamätnú tabuľu, sa domáhal väčších možností aj nás pri pohovoroch kritizoval. Vo verejnom vystupovaní konal podľa našich požiadavok. Aj vo veľmi závažnej úlohe postoja k zaradeniu gréckych katolíkov do moskovského patriarchátu konal v súlade s našimi cieľmi.

Kňaza, ktorý je atraktívny pre mládež, s bojovnými vlastnosťami, nedáme kázať tam, kde sa sústreďuje mládež. Pri výbere tém kázni a ich vypracovaní s nami spolupracujú pokrokoví duchovní.

Keď máme otázku na študentské krúžky, to sedí, že vznikol istý počet krúžkov medzi študentami stredných a vysokých škôl. Tak tomu nie je v učilištiach. Stalo sa to v dôsledku chýb v ideologickej práci, keď sme sa usilovali vytvoriť dobrú členskú základňu Pacem in terris a nevenovali sme pozornosť činnosti tajnej cirkvi, ktorá viedla aj k tomuto. My sa ale staráme, aby v krúžkoch bol obmedzený vplyv bojovných kňazov, jezuitov, františkánov a tých. Podarilo sa nám vymedziť ovplyvňovanie vatikánskym rádiom týchto členov krúžkov. To nebolo zložité, lebo pri vyjednávaní a pomocou našich pák sme zariadili, aby Vatikán nevysielal tak, aby to strhlo mládež. Maríme prenikanie literatúry do tých krúžkov, ostrážiti sme ku knihám od kanadských slovenských jezuitov, českej akadémie a niektoré zo slovenského ústavu Cyrila a Metoda v Ríme. Prihrávame do tých krúžkov knižky iných náboženských spoločností vydaných v zahraničí, ktoré nemajú také bojové razenie. Také krúžky sú už dávno a na dôležité spoločenské otázky to vplyv nemá. Keď sme vydali nový zákon o umelom prerušení tehotenstva, tajná cirkev robila akcie, ale zákon bez rušivých momentov bol odhlasovaný. Opakujem, také krúžky sú už známe ponad tridsať rokov, ale na vývoj spoločnosti to nemá dôležitý vplyv.

Darí sa nám zásobovať tie krúžky vtipmi a pesničkami.

Také tie štvania Hlinku z Hlasu Ameriky a Slobodnej Európy. Nedá sa, nepodarí zabrániť . . . odoslanie niektorých ohováračiek. Niekedy im aj prihráme. Nakreslili si hrdinu z istého Šholca. My sme o ňom vedeli, má názory, ktoré nesúhlasia s Vatikánom. Odobrali sme mu štátny súhlas a teraz sa pohybuje v tajnej cirkvi a tam robí starosti im a nie nám. Teraz sa možem smiať, že z koho to pán Hlinka učinil hrdinu.

Tie krúžky stredoškôľakov a vysokoškôľakov, opakujem, dávame pozor, aby sa nešírili reči o boji za Krista, o mučeníctve a tak, aby neboli fanatici. Spievajú si dosť aj to, čo zložili naši umelci a čo sa dáva do televízie. Vieme im "ilegálne" dodať biblie, ale inú takzvanú podzemnú literatúru, ale nie takú, ktorá by mohla vyvolať fanatizmus, aký by nám robil politické ťažkosti. Ich činnosť držíme v medziach takých zábavných stretnutí. A nech si niečo prečítajú aj z bible. Staráme sa, aby k bibli nemali politické komentáre.

Na tých väčších stretnutiach, ku príkladu v Šaštine, nám čosi ubehlo. Boli také klérofašistické provokácie podľa Hlinku! Za Boha Izivot, za národ slobodu. Tomu musíme nabudúce zabrániť.

Chystáme pre tu nábožensky zaťaženú mládež aj koncert s takými zdanlivo náboženskými pesničkami. Dôležité je, aby náboženská mládež nebola politicky zneužitá.

Nemožeme proti prejavom náboženského myslenia a prejavom energetickejšie zasahovať pre zahranično politické súvislosti. Treba urobiť i viac na poli ateistickej výchovy. Robíme opatrenia, aby sa redukovalo vyučovanie náboženstva, úspechy na tomto poli hmotne stimuluje. Našu ideologickú prácu musíme urobiť pritažlivejšou. V tom očakávame zvýšený podiel mládežnickej organizácie.

Do biskupských funkcií nedovolíme takým, ktorí by presadzovali iné formy nábožen-

ského života, ako dosiaľ pripúšťame. Nepripustíme laický apoštolát, rehole ani iné osoby politického klerikalizmu. V tých, ktorých pustíme do vysokých cirkevných funkcií, musíme mať v tomto záruku. A my si tých ľudí preveríme. Poviem príklad. Taký biskup Gábriš, súhlasil sme, aby bol arcibiskup, ale využil pobyt na synode v Ríme pro útoky na náš systém vedeckej svetonázorovej výchovy na školách. Sklamal nás a robí nám aj iné problémy. Jeho povýšenie do funkcie arcibiskupa nepripustíme."

NELZE SLOUŽIT DVĚMA PÁNŮM

Jugoslávští křesťané musí volit: Buď budou sloužit marxismu, nebo evangeliu. Materialismus a marxismus jsou v protikladu k tomu, čemu nás učil Kristus, zdůraznil bělehradský arcibiskup, dr. France Peko, při kázání v záhřebské katedrále při zasedání jugoslávské biskupské konference. Církev v Jugoslávii žije ve společnosti, jež si napsala na praporek komunismus, proto křesťané jsou postaveni před volbu, že budou buď sloužit materialismu a marxismu, nebo se rozhodnou pro ducha evangelia. Takové rozhodnutí není nijak snadné. Křesťan musí vnášet ducha evangelia i do nekřesťanského okolí.

Nejobtížnější úkol mají rodiče, protože jejich děti ve státních školách jsou vystaveny "dalekosáhlé ateisaci". Církev je podle arcibiskupových slov často "v naší společnosti urážena. Přitom jde často o výtky, postrádající jakýkoliv podklad."

Stranické noviny "Vjesnik" zaznamenaly kázání bělehradského arcibiskupa s velkou nelibostí. Odborník na náboženské otázky novin, Inoslav Besker, mu vytýká "dogmatismus" a domnívá se, že "nekompromisní odsouzení marxismu" je zřejmě reprezentativní pro celou biskupskou konferenci Jugoslávie. Přirovnal arcibiskupa k "nikolajevcům", což je protikomunistické modlitební hnutí uvnitř srbské pravoslavné církve, které založil biskup Nikolaj Velirovič.

LIBOR BROM

Josef Kalvoda: „The Genesis of Czechoslovakia“

Ve spolupráci nakladatelství East European Monographs a Columbia University Press vyšla stěžejní 673-stránková kniha o významném údobí národních dějin z pera vynikajícího českého vědce v exilu, profesora dějin a politické vědy, předsedy oddělení politických věd na Saint Joseph College, vzácného kritického myslitele a národního vlastence Dr. Josefa Kalvody.

Kniha je mohutným dílem s 18 kapitolami a 37 stránkami bibliografie. Rozepisuje se zevrubně o Čechách a Slovácích před první světovou válkou, o jejich vůdcích, ruských a britských spojencích, o zrodu, organizaci a boji ve vedení českého hnutí pro samostatnost, o dramatickém sedmnáctém roce s mírovými předehrami, propagandou a budováním československé armády, o bolševické revoluci a pokusech českých bolševiků kontrolovat armádní sbor, o ústupu z Ukrajiny, brešlítevském míru, frontě ve vlasti, kongresech v Římě a Praze a vzrůstajícím

významu zahraniční armády, o Masarykově cestě do Ameriky, o vzniku sporů mezi československou armádou a bolševiky, o československém odporu k bolševikům a rozhodnutí k intervenci, o boji s bolševiky a omezené pomoci ze strany Spojenců, o vyhlášení nezávislosti a o novém státu na pařížské mírové konferenci a o těch, kdo bojovali v Rusku a na Sibiři. Kniha je navíc uzavřena nesmírně zajímavými úvahami, rekapitulací a epilogem.

Při sestavování svého závažného díla autor provedl ohromný výzkum pramenů a dostalo se mu spolupráce nespočíslných přátel, knihovníků a archivářů po celém akademickém světě, zejména z Prahy, Vídně, Washingtonu, Stanfordu, Lincolnu, Hartfordu, New Havenu, Mnichova, Marburgu a Frankfurtu. Při vědomí, že dějepis zůstává nepřesnou vědou, profesor Kalvoda jedná se získanými daty veskrze opatrně a ve svých poznámkách uvádí často dva či tři prameny, nabízející někdy zcela rozličná, protikladná a osobní vysvětlení dané události - v naději, že takto nakonec "pravda zvítězí".

Dr. Kalvoda přistoupil k sepsání knihy o zrodu Československa inspirovan závěrem francouzského historika Ernesta Denise, že Češi jsou svědomím Evropy a tvrzením Tomáše G. Masaryka, že československá otázka je i evropským i světovým problémem. Dramatická cesta národa k Mnichovu 1938, k událostem v únoru 1948 a k sovětské invazi 1968, započatá zrodem samostatného československého státu, dala autorovi (za předpokladu, že historia est magistra vitae) dostatečný podnět k víře, že dalším porozuměním minulosti přispěje nejen k lepšímu všeobecnému pochopení přítomnosti, ale též k vyvarování se podobných chyb při vytváření národní a světové budoucnosti. Účelem knihy není takto utápět se v jemných odstínech a dojít k odsudku toho či onoho historika, ale, jak zdůrazňuje autor, oddělit závažné od nezávažného, pravdu od polopravdy, skutečnosti od mytů. Ze tří teorií o vzniku Československa, které byly vzneseny druhými historiky, z nichž první připisuje hlavní zásluhu za československou samostatnost emigrantům, zejména Masarykovi, druhá předkládá vznik československého státu jako důsledek bolševické revoluce v Rusku a třetí zdůrazňuje národní odpor doma a vyhlášení státu 28. října 1918, autor klade první a druhou do kategorie legend či pololegend, kde "legendární hrdinové jedné školy se stavají legendárními zloduchy školy druhé". Profesor Kalvoda nabízí, že znalost o existenci teorie třetí byla v zárodku podlomena tím, že vůdcové domácího odporu proti rakousko-uherskému panství neměli nikdy přístupu k vládním fondům, jež byly přiděleny pro zahraniční zpravodajství, nemohli finančně podporovat zahraniční novináře či vydavatele a tudíž nemohli učinit své názory obecně známými.

Historická studia a životní moudrost vedou nakonec profesora Kalvodu k závěru, že československé samostatnosti bylo dosaženo jako výsledek série dějinných náhod, jež byly využity vůdci hnutí pro samostatnost jak doma, tak v zahraničí. V konečném stádiu války byli to národní vůdcové v exilu, kteří obdrželi plnou podporu českých politických vůdců z domova a mohli takto oprávněně hovořit za národ jako celek. Na závěr rozebírá autor zcela nepokrytě osobní, filosofické a politické rozdíly mezi Masarykem a Benešem a zejména vývoj jejich vztahů k národnostním menšinám. Německý sociální demokrat Wenzel Jaksch je citován ve svém popisu Masarykovy politické filosofie jako "směs pravd, nepravd a protikladů, doktrína čisté účelnosti pod hávem demokratické etiky, jež byla smíchána tak, aby posloužila určitým zájmům velkočeské Machtpolitik. Co se týče Slováků, profesor Kalvoda stojí od samotné předmluvy ke svému

dílu na stanovisku nikoliv jednotného československého národa, ale národů dvou - českého a slovenského - a ukazuje, kterak Češi a Slováci v letech 1922, 1930, 1938 vytvářeli předkládali v Československém národním shromáždění návrh zákona, volajícího po slovenské autonomii a založeného na česko-slovenské pittsburghské dohodě, jež byla Revolučním národním shromážděním již 12. listopadu 1918 ratifikována a jejíž kaligrafickou kopii sám Masaryk dne 14. listopadu 1918 podepsal.

Autor uzavírá své dílo těmito slovy: „Když sovětské panství dojde svého konce - a jednoho dne se tak stane - pak Češi a Slováci musí spolupracovat s ostatními malými národy ve své oblasti a najít federální řešení problémů, které jsou jim všem společné - jsou příliš slabé, aby stály samotny mezi pevnými masami Němců a Rusů.“

Vzácné dílo profesora Kalvody přináleží k pokladům národní vědecké literatury - zaslouží si největší pozornosti čtenářské veřejnosti. ■■■

Schůzka čl. křesťanských exilových pracovníků ve Vaduzu

Ve Vaduzu, sídelním městě knížectví Liechtenstein, se konalo ve dnech 10. až 12. září 1987 zasedání organizace COMMUNIO NOVA BOHEMICA, což je pracovní skupina českých křesťanských demokratů v exilu, povětšinou akademiků, kteří se zabývají otázkami české národní a duchovní obnovy. Předsedou společnosti je rektor prof. Dr. Mikuláš Lobkowitz, jeho zástupcem a sekretářem společnosti je Dr. Felix Uhl, vydavatel časopisu Nové obzory. Během zasedání byli účastníci přijati knížetem Franz Josefem II., který 16. 8. oslavil své 82. narozeniny, k delší audienci na zámku. Audienci předcházela mše sv., kterou v zámecké kapli celebroidal římský jezuita a sekretář Křesťanské akademie Otec Petr Ovečka za asistence diakona Luboše Šourka z rozhlasové stanice Deutsche Welle v Kolíně nad Rýnem. Mše se zúčastnili členové kněžecí rodiny. Při audienci informoval rektor prof. Lobkowitz knížete a kněžnu Ginu mimo jiné o současné náboženské a kulturní situaci v ČSSR, poukázal konkrétními případy na stále trvající přímou i nepřímou perzekuci kněží i věřících, na neobsazené biskupské stolce a na osud významných biskupů, jimž bylo státem odňato právo vykonávat biskupský úřad. Kníže Franz Josef II. i kněžna byli mimořádně dobře informováni o této bolestivé situaci a během audience se vyvinula živá diskuse a výměna názorů.

Vlastní jednání schůze se štěpilo do čtyř oblastí: situace sdělovacích prostředků, exilového tisku, západních rozhlasových stanic a plánování další činnosti v budoucnu. Byla zhodnocena dosavadní činnost křesťanského tisku a narýsovány možnosti koordinace a užší spolupráce. Vzhledem k přítomnosti redaktorů a vydavatelů hlavních tiskových orgánů (ROZMLUVY, vycházející v Londýně, NOVÉ OBZORY, které jsou publikovány ve švýcarském St. Gallenu, NOVÝ ŽIVOT a STUDIE, vydávané Křesťanskou akademií v Římě) mohla být dohodnuta nejen bližší spolupráce informační, týkající se spojení s domácími, křesťansky orientovanými disidentskými kruhy v ČSSR, nýbrž i otázky ediční, na př. případné vydání společného sborníku. Každý z časopisů, i když je spojuje křesťanský světový názor, má svoji vlastní náplň, své vlastní specifické zaměření, poslání a své vlastní úkoly. Přítomni byli též zástupci čtyř rozhlasových stanic (HLAS

AMERIKY, DEUTSCHE WELLE, SVOBODNÁ EVROPA a DEUTSCHLAND-FUNK), kteří jsou buď členy nebo spolupracovníky Communio Nova Bohemica. Na konferenci bylo jednáno o rozšíření spolupráce s mezinárodním PEN-Klubem, střediskem spisovatelů v exilu a s Křesťanskou akademií. Communio Nova Bohemica naváže v budoucnu též těsnější kontakty s tiskovými a kulturními středisky biskupských konferencí v západní Evropě a v USA, především německé, rakouské a švýcarské, rozšíří ekumenické vztahy s ostatními církvemi a vynasní se podporovat snahy Sdružení býv. politických vězňů čl. stalinismu.

(Zpráva pro exilový tisk.)

ZAŠKRTLI JSME

Vskutku se zdá, že z duchovního vakua se vynořuje nová civilizace, která se kdysi označovala názvem dekadence. Křesťanství je nejen velkolepé zřízení, které hlásá, že zahrnuje všechny tužby člověka, ale které zároveň zaručovalo lidskému společenství rovnováhu tím, že vyvažovalo horizontální vztahy mezi lidmi a obcí a vertikální vztahy k Bohu. Jenže tato rovnováha jako by dnes byla narušena, a zkušenost našich současníků s křesťanstvím nabývá podoby nepochopitelného zmatku, zejména pokud jde o desakralizaci liturgie, odstranění kultických symbolů, zavržení zavedeného, inspirativního jazyka, soustavnou demytologizaci Krista a počátků křesťanství.

Mnozí věřící i nezaujatí pozorovatelé mají zato, že tyto změny nepřispívají k zdravé formě, nýbrž leda otrocky imitují moderní utilitarismus a materialismus změkčilé společnosti. Zatímco zklamání věřící se odvracejí od samé podstaty křesťanské bohoslužby, od oslavy Poslední večeře Páně, náboženští vůdcové ve světě se soustřeďují nikoli na spásu duší, nýbrž na politické reformy, na energetickou krizi, na účast dělníků ve správě podniků a na jiné problémy, k jejichž řešení jsou zcela nezpůsobilí, čímž však zároveň znehodnocují své spasitelné poslání vůči lidstvu.

Thomas Molnar v knize »The Pagan Temptation«

* * *

Je příznačné, že v Šalomounově Velepísni Šumalit nazývá svého milence "cyperu hroznem, jenž kvete na vinicích v En Gedi" (I.14). Asi to byl boží záměr, aby tam nebylo řečeno, co ten "cyperus" vlastně je, a abychom neměli ponětí, na jakou rostlinu, na jaký keř nebo strom se ten název vztahuje; a tak jsme zkoumali etymologii toho slova a zjistili jsme, že "cyperus" v hebrejštině znamená "odpuštění hříchu". A pak jsme pochopili, jak výstižným jménem Šumalit nazývá svého milence. Tim zdůrazňuje, že On neosvobozuje od hříchu, ale je spíš hroznem milosrdenství, nejrůznějších cest odpuštění našich hříchů.

* * *

Když se narodil na zemi, nebyl zplozen žádným pozemským otcem. Šalomoun možná pochopil, že Pán neporušil panenství své matky, když prohlásil

Tři věci jsou mi velmi divné,
čtyři nepochopitelné:
orlova cesta ovzduším
hadova cesta po skále
cesta lodí na širém moři,
a cesta muže mladou ženou. (Př. 30.18-19)

"Mladá žena" zde znamená pannu. Tři věci se v tom textu srovnávají, tři věci, které nezanechávají stopu po své pouti. A ty všechny asi vyjadřují, že když se narodilo naše božské dítě z panenského lůna matky, stalo se to bez porušení, aniž by zanechalo stopu své cesty, zrovna tak jako letící orel nezanechá stopu v ovzduší, ani had na skále, ani loď na hladině moře. Je to věru znamenitý popis onoho posvátného zrození.

Luis de Leon (1527 - 1591)

* * *

V čem Rusové předčí Američany - a je to asi to jediné - je ruština.

Sjednocení nebo zánik lidstva - když obojí podrobíme vědeckému rozboru - jsou synonyma.

Kdysi mocný pojem svoboda znamená už jen právo provlékat se otvory v nekonečných bezešvých sítích.

Hlas lidu, hlas boží. Boha však bylo líp slyšet, dokud lid mlčel.

To, s čím je dnes možno dosáhnout úspěchu ve veřejném životě, by dřív sotva stačilo k přijetí do školy pro zaostalé.

Existuje **pouze** velká poezie. To ostatní je něco jiného, pro co je třeba teprve najít jiné označení.

Dobrou poezii nelze ničím ocenit. Myslím si, že opravdový básník nikdy nemůže dostat, dejme tomu, Nobelovu cenu.

Erwin Chargaff v knize Svědectví (Zeugenschaft) 1986

(VYBRAL A PŘELOŽIL RIO PREISNERI)

DOPIS Z DOMOVA

Milý !

Tvoje četné dopisy, které mě byly vždy v pořádku doručeny, jsem dodnes nemohl zodpovědět. Neměl jsem ani možnost, ani příležitost. Teprve teď v létě využívám naší dovolené v této slunné zemi, kde cenzura sice jistě též existuje, ale ne tak houževnatě a nestoudně jako u nás a kromě toho je asi český text nebude

zajímat. Přesto nepiši odesilatele. Doufám, že to přece jen dostaneš. Beru vše tak, jak to mám ještě v hlavě, páté přes deváté, ale to víš, na to bychom potřebovali několik večerů. Poznali bychom se vůbec? 40 let jsme se neviděli a vyhlídky do budoucna nejsou moc lepší. Ty za dané situace pochopitelně nemůžeš sem a já se asi též na Západ nedostanu. Už že jsme tady je div, čekáme na to už leta. To víš, jednou "opuncování" to nemají lehké.

To, co se u nás dnes odehrává, je tragédie. Rozklad. Není na čem dělat, není materiál, nejsou stroje. Vše zastaralé, neproduktivní, konkurence neschopné. Pracovní morálka dospěla k nule. Odmítá se už nejen práce pro SSSR, ale i vše-obecně. Peníze moc nezajímají, každý normální smrtelník dostane stejně to svoje a kouká jen nějak vypadnout, marodit, proflákat pracovní dobu. Chajda nebo nějaký ekvivalent je důležitější. Pondělí se prospí v práci, v pátek kolem 10 hodin už stěží najdeš někoho na pracovišti. Jedině tak ti, co mají nějaký přímý styk s penězi, na př. vedoucí potravinových obchodů a pod. se ještě "snaží", ovšem hlavně do své kapsy.

Zejména teď, po Gorbačovově návštěvě, je všude cítit to velké zklamání. Byly očekávány alespoň nějaké reformy. Dosud nic. Že Štrougal něco naznačil pro příští rok (restaurace a malé podniky či dílny mají být privatizovány - ovšem na jak dlouho?) tomu se moc nevěří. 40 let potřebovali, aby přiznali bankrot a teď se pokoušejí vzkřísit to, co v roce 1948 zabili. Nakonec jsou to opice, ve všem, které vždy někomu někam lezou..., teď holt Gorbačovovi. Stručný výraz pro naše hospodářství: Katastrofa a antiekologie. Když se podíváš na naše lesy tak bys plakal. V Krkonoších, kde jsme byli 1946 a 47 spolu na lyžích, mají dokonce vystavenou mapu, která ukazuje, odkud všude vane "zhoubný vítr z NDR" ničící vše zelené. Koupávali jsme se v Berounce. To byla voděnka a příroda, co? Pamatuješ si ještě? Dnes je Berounka - a nejen Berounka - páchnoucí kanál. Chceš-li se koupat, musíš jet na Slapy, skoro 30 km.

Kultura? To je doba temna. Úpadek v hudbě, úpadek v řeči. Kde je ta krásná čeština? Všude kde jen možno se žvaní dialektem, nehorázným, a výrazy ve spisovné řeči jsou hrubé, komolené, nic měkkého.

Pravých umělců je pomálu, jen jedinci jako na př. Benáčková nebo Dvorský, který se stal národním umělcem poměrně velmi mlád, protože je Slovák. Češi jsou dnes terorizováni Slováky, Slováci tyji z českých zemí. Na rozpočtu 22 miliard korun se podílí Slovensko 1/2 miliardou, ostatní musí zavčasnout Čechy a Morava. Slováci sice říkají, že prý za první republiky to bylo obráceně a že tudíž teď jsou zase jednou oni nahoře. V tu dobu jsem byl malý chlapec a nikdy jsme na Slovensku nebyli, nemohu to tedy sám posoudit, ale nevěřím tomu. Slyšíme čestné lidi, kteří před 1939 na Slovensku žili a pracovali. A k tomu i dnes ještě ta maďarština v Bratislavě!

Školství je další tragédie s nedozírnými následky v budoucnosti. Jeden náš společný známý, dnes univerzitní profesor, který je členem několika vysokoškolských komisí na ministerstvu, mi řekl nedávno: »Dokud učební osnovy budou předpisovat "ismy", nelze splnit pravé poslání školy, vědy a umění. Přijímání na vysoké školy je pouhá formalita a všem těm, kdož byli přijati, může už vrátit vydat diplom.« Honza vypravoval o babičce, která přišla v zastoupení rodiny s přihláškou o přijetí vnučky a ptala se zřizence, kam se odevzdávají ty přihlášky a kam ty "obálky" (s úplatkem). Osobně znám dva případy, kdy k žádosti o přijetí na fakultu byly připojeny klíčky od nového auta.

Morálka? Raději pomlčet. Podvod a lež, komunistické vlastnosti, tak jak je

znáš z dob před únorem 1948. Nic se nezměnilo, ba naopak, teď je to "úřední". Když mluvíš pravdu, poctivě pracuješ a čestně jednáš, jsi v jejich očích blbcem. Není tomu tak dlouho, byl jsem pozván kádrovákem k "pohovoru". Znáš ho z mládí, tykáme si. Jednalo se o to, že bych mohl dostat lepší místo resp. pozici lépe placenou. Sekretariát strany ale upozornil podnik, že nejen nejsem ve straně - konečně to ví každý - ale že jsem v dotazníku (po pravdě) napsal, že chodím do kostela a občas zpívám na kůru. Hrozný přestupek a překážka! Když pohovor byl ukončen a kádrovák mě úředně zpravil (měl to už stejně připravené v šuplíku) o tom, že místo je už obsazené "schopnější" sílou (s nejnižším stupněm vzdělání, ale ochotným spolupracovníkem policie), vzal si mě stranou a řekl - tentokrát soukromně: »Proč jsi tam psal ten kostel?« Odpověděl jsem: »Napsal jsem pravdu.« Načež on na to: »Vole, copak se lhářům říká pravda?«

Křesťanství, církev, kostel, kříž, toho se komunisté bojí stejně jako čert. Ne nadarmo se říká: ten se toho bojí jako čert kříže. Je to paradox: Nejmoudřejší filozofie v dějinách (jak je marxismus-leninismus komunisty označován) se bojí katolické církve, té "nuly bez divizí"! V současné situaci je církev trpěna hlavně díky kardinálu Tomáškovi. Jednak pro jeho širokou oblíbenost a to nejen u katolíků, pak pro jeho vysoký věk a též pro jeho kontakty k západním politikům. Když nějaký prominent přijede do Prahy, navštěvuje též automaticky kardinála, často jde od Husáka přímo do arcibiskupského paláce. Režim - ač nerad - musí vzít na vědomí, že věrnost Bohu a církvi vychází u nás zdola, t.j. jak od jednoduchých lidí tak i inteligence, hlavně mládeže. Mládež trápí komunisty nejvíce. Vyrostlá v komunismu, vychovávaná v marxisticko-leninistickém drilu, se obrací zády k straně a hledá cestu k Bohu. To ukázala jasně pouť na Velehrad. Tam nás nebylo 100.000, jak se prý psalo na Západě, ale přes 200.000! Většinou mládí, věřící lidé, kteří jsou ochotni pro svoji viru něco obětovat. Oproti Polsku, kde jsou časté pouti dovolené a organizované jednotlivými biskupy nebo arcibiskupy, konají se u nás poutě jen zřídka, pod přísným policejním dozorem a kontrolou, s různými "náhodnými" překážkami. Někjaké oficiální organizování vlastně neexistuje, věřící přicházejí spontánně, stačí jen oznámení, výzva.

Charta 77 je pár jedinců bez zázemí. Nikoho to u nás už nezajímá, po 10 letech vlastně passé. Několik slušných lidí se na počátku připojilo, protože se domnívali, že jsou morálně povinni postavit se za něco, co vystupuje nějakým způsobem proti režimu. Nalítli komunistům "s lidskou tvář", brzy to ale poznali a hned vystřízlivěli. Tady jsem teprve slyšel o nějakých t.zv. reprezentantech Charty na Západě. Nikdo je doma nezná, za koho mluví je záhadou. Asi jim jde jenom o nějaký vlastní profit nebo osobní slávu. A těch několik neblaze známých jmen bývalých komunistických veličin? O těch se přece ví, co byli a dosud jsou. Myslí si asi, že my na ně doma čekáme s otevřenou náručí jako na zachránce. No to se ale mýlí. Leda s bejkovcem.

O exilu se ví u nás málo. Upřímně řečeno není příliš velký zájem. Prakticky se pro nás vlastně nic neudělalo a nedělá. Litujeme tu roztržitost v exilu, postrádáme nějakou jednotu, sjednocení zejména křesťanských sil. A nějaké skutečné akce. V podstatě se ale spoléháme jen na sebe, na vnitřní silu.

Radio se poslouchá, pokud lze nerušeně chytat. Jednou to jde, pak třeba třikrát ne. Poslouchá se všeobecně, protikomunisté, nekomunisté, komunisté. Hlas Ameriky, Svobodná Evropa a Londýn. Ten už jen jaksi tradičně z doby válečné. Hlas Ameriky se pokládá za seriózní, Svobodné Evropě chybí někdy objektivnost. Zprávy a komentáře k dění v ČSSR jsou občas zkreslené, někdy skoro po-

dobné linii našich, až se dokonce zdá, jako by to dělali lidé se stejným školením. Zato je program Svobodné Evropy pestřejší. S oblibou a pravidelně se poslouchají mše z Mnichova, zejména těmi, kdož nemohou v neděli či jindy do kostela, hlavně na venkově. Duchovní pořady by měly být vůbec zesíleny, častěji a hlouběji.

Ptal ses, jak to vypadá s pronásledováním věřících. Už jsem Ti uvedl na svém případě, co následuje, když už chodíš jenom do kostela. Je sice pravdou, že před lety bych za to byl vyhozen ze zaměstnání úplně - konečně tomu taky tak bylo - a dnes se jen brzdí postup či lepší místa. Ale perzekuce je pořád aktuální. Vzhledem k různým intervencím ze Západu ve prospěch pronásledovaných se domnívám, že jste dost dobře informováni. Přesto v mnohých, t.zv. "malých" případech nikdo neintervenuje, protože se o tom neví. Naši mladí mají kamarádku, studentku na filozofické fakultě. Výborná studentka, nadané stvoření. Seznámila se a později pak zasnoubila s evangelíkem a začala s ním chodit na evangelické bohoslužby. Po několika měsících byla z fakulty vyloučena. A takových případů jsou stovky, ne-li tisíce.

Jak jsem už napsal, abych Ti mohl vše vyličit, na to bychom potřebovali hodně času a klidu. Doufám, že jsem Ti alespoň to hlavní napsal, škoda, že bez protitázek, Kdosi, kdo se s Tebou před pár lety sešel, mi říkal, že často vzpomínáš a že by ses rád někdy setkal se starou partou. Rozumím Ti. Musím Ti ale říci jen to, že bys pak bohužel musel také vidět všechny ty hrozné změny, které by nikdy nevyvážily těch pár chvil v kruhu starých přátel a známých, pokud tu vůbec ještě jsou a také zůstali takovými, jak jsi je znal dříve. Proto, milý brachu, žij raději ve vzpomínkách, neboť ty jsou sice místy bolestné, zejména pro Tebe, ale jinak rozhodně lehčí než ta dnešní skutečnost. Bud zdrav a možná přece jen jednou na shledanou!

Vřele

Tvůj Jenda.

Neměj mi za zlé tu škrabanici, mám staré plničko a mizerný papír.

SOUHRN KOLEKTIVNÍ MOUDROSTI (Výroky, které nelze zapomenout)

A konečně jako ve výrobě bojujeme proti neodbornosti a proti používání zastaralých výrobních metod, tak i na školách musíme potírat

hlásání nevědeckých
zastaralých teorií,

kteří pomáhají reakčním cílům. Mohli bychom jmenovat desítky universitních profesorů i docentů, kteří od hlásání nevědeckých teorií, na první pohled zdánlivě neškodných, přešli po únoru k otevřené zradě a k činnosti proti národu. Duch Machotků a Ullrichů, duch šosáctví, pokrytectví a nedostatečné národní hrdosti na našich učilištích dosud je.

Bude třeba ještě hodně úsilí, aby ze škol vyššího stupně byly vytlačeny zasta-

ralé a moderním výsledkům vědy neodpovídající teorie a přednášky a aby své oprávněné vedoucí místo zaujal marx-leninismus jako jediný vědecký světový názor . . .

Jiří Pelikán: »Jak pracují naše školy« (Mladá fronta, 3. února 1949)

(Bude třeba ještě hodně úsilí, aby pravá minulost tohoto "ješáka", který je nejen osobně plně zodpovědný za celou perzekuci čsl. studentstva po únoru 1948, ale jako člen vedení KSČ též spoluzodpovědný za popravu v letech čsl. stalinismu, byla západní veřejnosti náležitě vysvětlena. – Pozn. redakce.)

* * * * *

. . . Vychovává tu tedy v podstatě socialistický společenský řád jako celek, v jeho rámci i socialistický stát jako jeden z jeho základních nástrojů. Kdyby nebylo této skutečnosti, mohla by tam, kde není splněn tento rozhodující předpoklad, "výchova státu" znamenat jen jedno: státní orgán sice neužije donucení, avšak hrozí tímto donucením v případě, že se člověk nedá "přesvědčit". Právě jen taková hrozba užitím sankce tvoří podstatu "výchovného" působení buržoazního státu vůči vykořisťovaným masám.

Působení hrozbou trestu má samozřejmě svůj význam i v socialistické společnosti. Avšak kvalitativní rozdíl ve výchovném působení socialistického státu a práva spočívá právě v tom, že člověk je přesvědčován o nutnosti zachovávat takové společenské vztahy, které obrovská většina členů společnosti již objektivně může ve svém vlastním zájmu zachovávat dobrovolně, bez donucení i bez jeho hrozby. Tato většina pak působí svým společenským vlivem prostřednictvím orgánů socialistického státu nebo jiných organizací (typické tu jsou např. soudružské soudy a jiné rozvíjející se formy) na menšinu rušitelů socialistických zásad. V tomto smyslu lze za socialismu opravdu vychovávat menšinu, a nikoli jen hrozit trestem . . .

Zdeněk Mlynář: »O kulturně výchovné úloze socialistického státu«
(Rudé právo, 7. ledna 1960)

(Hrozeb nebylo třeba, vše ostatní hbitě obstarala ta »jiná rozvíjející se forma«, totiž StB! – Pozn. redakce.)

* * * * *

Podstata voleb v socialistické společnosti

Nadcházející volby u nás nemají již stejně jako všechny naše volby po únoru 1948 žádný z oněch příznaků parlamentních voleb v buržoazní demokracii, jako je zběsilá demagogická kampaň jednotlivých buržoazních stran, senzační "odhalování" různých poloskandálních afér o kandidátech protivníků, spousta slibů a všeobecných frází o změně státní politiky atd. Zároveň není před těmito volbami u nikoho ani stín pochybnosti o tom, jaká politika ve volbách zvítězí: budou zvoleni kandidáti Národní fronty, zvítězí znovu politika vedoucí síly socialistické výstavby, Komunistické strany Československa.

Tvrdí-li různí "kritikové" naší socialistické demokracie, že volby u nás prý "nemají žádný význam" proto, poněvadž jejich celkový politický výsledek je předem znám, zračí se v tom jen jejich zloba nad tím, že v naší zemi skutečně

v žádných volbách a vůbec za žádných okolností není již sporu o tom, kdo má v rukou moc a jak ji užívá. V naší socialistické společnosti již nejsou protilidové třídní síly, které by měly sílu a možnost uvádět tuto otázku znovu v pochybnost. O to se naše reakce naposledy pokusila v únoru 1948 a všem je známo, jak tehdy dopadla volba lidu. Tuto skutečnost u nás budou stále znovu a znovu potvrzovat každé další volby. Kdo čeká, že ve volbách v socialistické demokracii bude snad někdy lidem vyslovena jiná odpověď na otázku o třídní podstatě naší státní moci, pro toho budou každé naše volby jen "formální záležitostí".

Volby u nás tedy rozhodně nemají význam sporu o této otázce. Jejich veliký význam je v něčem docela jiném. Volby v naší socialistické demokracii jsou důležitou (i když zdaleka ne jedinou) cestou zapojení pracujícího lidu do řízení a správy státu.

Zdeněk Mlynář: »Volby v socialistické demokracii«
(Rudé právo, 10. června 1960)

*(Národní frontu volit budeš,
a když nebudeš,
do Ruzyně půjdeš! -*

Poznámka redakce)

* * * * *

Tváří v tvář útočným akcím i sabotáží mírových jednání ze strany USA a jejich spojenců neustává SSSR ani na okamžik ve svém úsilí dosáhnout vyřešení tohoto důležitého problému. Světový kongres za odzbrojení a mír, který právě skončil v Moskvě, ukázal zároveň sílu, která je schopna odstranit překážky stavěné do cesty všeobecnému a úplnému odzbrojení. Je to tatáž síla, která již v minulosti donutila americké monopolisty i jejich spojence, že se aspoň slovy k myšlence odzbrojení přihlásili.

Síla mohutné světové socialistické soustavy spolu s národy Asie, Afriky i Latinské Ameriky, vedoucí svůj boj proti imperialismu a za mírové soužití, i spolu s mírumilovnými lidmi celého světa, je skutečně - jak to prohlásil soudruh Chruščov ve svém projevu 10. července - způsobila přinutit k odzbrojení i válečnické kruhy zemí NATO, které kladly a budou klást odzbrojení co nejuživější odpor. O tuto sílu, v níž platným činitelem je i naše republika a její lid, budou se opírat také nadále delegace socialistických zemí, mezi nimi i delegace naše. Učiní ze své strany vše k tomu, aby se vliv této síly náležitě uplatnil i na půdě ženevských jednání.

Jiří Hájek, vedoucí čs. delegace ve výboru 18 zemí pro odzbrojení.
(Rudé právo, 18. července 1962)

(Sílu ukazovala a ukazuje Moskva pořád. I když teď právě jde o takovou, která smetává pány Hájký & Co. na politické smetiště. Vis vim vi expellit, jak říkali staří Římané.

Co potom ještě jiného zbývá než Charta 77? - Pozn. redakce.)

* * * * *

Ani zástupci „svobodného“ amerického a anglického tisku nechyběli v galerii zločinců, jež byla odhalena v procesu. Ani oni ovšem nezůstali pozadu, pokud jde o dokazování své nevinny, své oddanosti novinářskému povolání a službě čtenářské veřejnosti. Jenomže, nic naplat, kouřová clona velkohubých frází dnes už

nic nezakryje. Připomeňme těmto pánům „novinářům“ (čti špiónům) jen jednu takovou drobnou skutečnost, o které v jejich článcích nenajdeme zmínky, kterou však přece odhalily „World Press News“ v únoru letošního roku: V Curychu byla založena organizace se vznešeným názvem „Mezinárodní tiskový ústav“. Tato instituce není subvencována nikým jiným, než Fordovou nadací a Rockefellerovým ústavem. Jejím předsedou je pan E. J. Rose, jeden z bývalých vedoucích agentury Reuter a spolupracovník londýnského Observeru. Tento „novinář“ byl náměstkem ředitele zpravodajské služby britského letectva a je tudíž jen přirozené, že jedním z hlavních úkolů ústavu jím řízeného je „zjišťovat všechny prameny zpráv z Ruska . . .“, jak tvrdí World Press News, „a vyslýchat emigranty přicházející ze zemí za železnou oponou“.

Aby se maskovali, aby odvedli pozornost, aby zmátli lid, začali imperialisté a jejich tisk licoměrně vykřikovat o antisemitismu v pozadí pražského procesu. Ani tato pomluva a lež nestojí v podstatě za polemiku, ale i ona nápadně připomíná onoho chyceného taškáře, který křičí „Chyťte zloděje!“, jak o tom již byla řeč. V tomto směru se totiž vyznamenal zejména reakční republikánský tisk v USA. A republikánská strana je dnes v USA, jak známo, stranou vládnoucí. Mezi její koryfeje patří a budoucím americkým ministrem zahraničí je právě jeden z přistižených zlodějí, John Foster Dulles. A tu si připomeňme, že týž Dulles kandidoval v roce 1950 v New Yorku na uprázdněné křeslo v americkém senátu a že je obecně známo, že jedním z hlavních důvodů, proč při volbách propadl, byly právě jeho zuřivé antisemitské předvolební projevy. Tento jeho antisemitismus ovšem panu Dullesovi nikterak nebrání, aby úzce nespolečnicoval se sionistickými agenturami pro zájmy imperialistické politiky USA. Taková je tedy skutečnost.

Tolik k pokřiku, který spustila světová reakce, když ji byly procesem s protistátním spikleneckým centrem přistiženy drápy. Tento povyk neoklame dnes už nikoho na světě a tím méně náš lid. Víme, s kým máme čest, a zařídíme se podle toho. V tom je naše síla, v tom je záruka, že špiónům, diversantům a všem ostatním námezdníkům imperialismu u nás hrozny neuzrají.

A. J. Liehm: »Sami se odhalují« (Literární noviny, 6. prosince 1952)

(A tenhle zbankrotělý literát, oddaný lokaj komunistického režimu, měl posuzovat vysílání čsl. oddělení Radia Svobodná Evropa v Mnichově!!! – Pozn. redakce.)

* * * * *

Pavel Kohout

VRAHŮM ROSENBERGOVÝCH

K čemu vám, k čemu ještě socha Svobody,
dráždivá i v tom gestu dávno skleslém?
Hodte ji s Manhattanu do vody
a vystřidejte elektrickým křeslem!

I bez toho už celá lidská zem
jak v středověku černým vlajkám moru
teď vyhýbat se bude s odporem
zamřížovaným hvězdám na praporu

Červen 1953

»Čas lásky a boje« (Mladá fronta, 1954)

(Nuže, soudruhu, slavil jste vloni také s celým světem sté narozeniny té Sochy svobody anebo jste znovu blouznil o elektrickém křesle? – Pozn. redakce.)

Pavel Kohout

ČAS BOJE

+++
Toč se, kompasová střílko,
na západ či na sever –
naše srdce líp než Greenwich
udává nám čas i směr!
Jako všichni milující
stojím dneska na hranici.
Jednou rukou píšu verše,
v druhé držím revolver.

Září 1953

»Čas lásky a boje« (Mladá fronta, 1954)

(Pero a revolver – to nejde dobře dohromady. Podle toho také tak vypadala ta slavná „tvorba“ pana PavKa. – Pozn. redakce.)

Pavel Kohout

ČASTUŠKY Z NEJMILEJŠÍCH

+++
I můj ze všech nejmilejší
zaslouží si obdiv váš,
není jen tak někdo vnější,
zvláště když je Vnitřní stráž.

...
Já nemohu zpívat skromně
radostí jsem bez sebe,
představte si, že se do mě
zamiloval SNB.

»Čas lásky a boje« (Mladá fronta, 1954)

(Ten SNB měl kliku, že tehdy ještě neexistoval AIDS! – Pozn. redakce.)

* * * * *

Pavel Kohout

STAVITELI

Zatím co se tak nenuceně
pod brýlemi k nám usmíváš,
píšu Ti tady na koleně ...
nikdy jsi nebyl více náš.

...
Soudruhu drahý, všichni tady
do dlaně klademe Ti dlaň.
Ty patříš nám, jsi stejně mladý,
ty ruce budou naše zbraň.

...
S Tebou jsme byli, s Tebou budem.
Jen věřit, chtít a vylézt.
Postavíme si v světě rudém
svou práci nový lepší svět.

»Gottwald je s námi« (Naše vojsko, 1953)

(Moc dlouho s tím „stejně mladým“ ochmelkou pan Kohout nevydržel. Jen dokud Kléma a jeho poskokové sypali. Když přestali, dvorní literát vylétl si stavět nový, lepší svět, ovšem že ne do SSSR, nýbrž do Vídně. Ta je zřejmě proto tak sympatická, protože je tam všude tolik stejných chameleonů jako rudý poet sám. – Pozn. redakce.)

* * * * *

HLEDÁ SE IDEA

... Hledá se „idea“. Nebo spíše - američtí lidojedi přiznávají, že už pomalu nikdo nemá chuť nasazovat kůži za jejich krvežíznivé světovládné cíle. Rozpor mezi slovy a činy je u nich již tak křiklavý, že se jim nikterak nedaří oklamat široké masy prostých lidí. Američané, táhněte domů!, volají na ně, kam přijdou.

A nejen volají. V Koreji dostávají američtí vetřelci od malého národa poctivý nářez, který nikterak nepřidává na prestiži washingtonským Džingischánům.

Zatím však tábor míru v čele se Sovětským svazem sdružuje stále nové a nové miliony poctivých lidí, zapaluje je svými myšlenkami míru, národní nezávislosti a skutečné demokracie a otevírá i těm nejbědnějším světlou budoucnost.

Jako mládenec-bohatýr nabírá síl tábor míru. A jako malomocnému starci ubývá síl imperialistům. Při pomyšlení na tento nezadržitelný proces dostávají ve Washingtonu asi záchvaty hysterie. A skřípajice masožravými čelistmi, lámou si hlavu nad tím, co lidem namluvit, aby jim sedli na lep.

Lidojed hledá „ideu“ . . .

Jan Stern (Tvorba, 17. ledna 1952)

(Velká pravda: Sovětský svaz otevírá i těm nejbědnějším světlou budoucnost. Pan Stern byl mezi nimi. Nemusel skřípát masožravými čelistmi a lámat si hlavu nad tím, co lidem namluvit. On ideu našel! – Pozn. redakce.)

* * * * *

Žijeme v době, o níž se děti našich dětí budou s obdivem učit. Žijeme v době, kdy se rozhoduje o velikém štěstí našeho národa a všeho lidstva. Jednotlivci možná odpadnou a odpadají. Avšak národ husitů, lid Gottwaldův a jeho statečná strana v této zkoušce slavně obstojí.

»My věděli, co na nás cestou čeká,
byť hrom však bil a mráz nám v kosti vál –
tot jenom česká hudba odevěká,
my při ní půjdem k předu – dál, jen dál!«

Za Stalinem, za Gottwaldem k vítězství!

Jan Stern (Tvorba, 6. prosince 1951)

(Parádní ukázka vojské serenády anno 1951! – Pozn. redakce.)

* * * * *

Paliči války budou s bezmocným vztekem vzpomínat na tento srpen, kdy byla zadržena jejich zločinná ruka, napřažená k novým úkladům o světový mír, kdy byly odhaleny a mařeny mnohé jejich plány, jejichž uskutečnění by přineslo lidstvu další neštěstí a vyzádalo by si dalších hrozných obětí.

Ale my a s námi celý gigantický tábor míru a demokracie jsme s obdivem a vděčnou láskou sledovali hrdinný boj Sovětského svazu, který na těchto jednáních tváří v tvář nejhnusnějším a nejpodlejšším nepřítelům opět vysoko pozvedl svatý a vítězný prapor pravdy, svobody a míru, pod nímž všechny národy světa, posíleny a vedeny politikou velkého Stalina, dojdou ke konečnému a úplnému vítězství.

Kamil Winter, »Za světový mír« (Rudé právo, 3. září 1950)

* * * * *

Soud nad zrádci socialismu a míru.

(Tvorba, 14. prosince 1949)

Zaprodanci dolaru.	----	(Tvorba, 3. srpna 1949)
Schůze válečných paličů.	----	(Tvorba, 31. května 1950)
Američtí útočníci v izolaci.	----	(Tvorba, 3. srpna 1950)
Agresoři dostávají za vyučenou.	----	(Tvorba, 6. prosince 1950)
Zrádná emigrace se hlásí do nacistické armáda.	----	(Rudé právo, 16. ledna 1951)
Vyděračská politika amerických imperialistů.	----	(Rudé právo, 2. února 1951)
Američtí osnovatelé války v úzkých.	----	(Rudé právo, 9. ledna 1951)

(Stačí malý výňatek z jediného žvástu a několik dalších titulků ubohých patolízalských keců pana Kamila Wintera, jednoho z „nejplodnějších“ a současně nejodpornějších novinářů padesátých let, hrajícího si na koryfeje čl. literatury v dobách stalinismu. A tento »Sovětskému svazu věčně vděčný« hrdina, když mu šlo o vlastní kejhák, místo aby pozvedl „svatý“ (!) prapor pravdy a svobody, bleskově opustil „gigantický tábor míru“ a pláchnul k těm „válečným paličům, agresorům, vyděračům a osnovatelům války“, kde pak svým oplzlým plácáním léta otravoval tentokrát americkou mládež na různých školách v USA. – Pozn. red.)

SKOROPRAVDA PRO ZASMÁNÍ

Množiny

Vy nevíte, co jsou množiny? Slovenské národné povstanie vysvětluje, jak vznikly:

- 6 lidí si to vymyslelo
- 20.000 partyzánů bojovalo
- 40.000 jich padlo
- 60.000 pobírá partyzánský důchod
- 80.000 má medaile

Vyhlášení

Velká schodza Slovenskej národnej rady na 1. mája vybavila 3 hlavné body:

1. prieskum partyzanskej činnosti v poslednych 2 rokov
2. volba nových partyzanov
3. partyzánom sa môže stať aj ten, ktorý sa narodil po roke 1945.

Slubná perspektiva budúcnosti

Budúci oslavy Slovenského národného povstania sa budú konať v Alpách. Prečo? Pretože Tatry sú pre toľko partyzánov veľmi maličké.

NOVÉ OBZORY

OBSAH č. 2-3

STUDIE A ČLÁNKY

Marxismus a křesťanství, Mikuláš Lobkowicz	3
K hegelianským principům v marxismu, Rio Preisner	5
Vláda lži, Leszek Kolakowski	10
Marxismus a křesťanství, Božena Komárková	18
Marxova kritika náboženství, Mikuláš Lobkowicz	24
Fragment o revizionismu, Rio Preisner	33
Marxismus a společenské funkce náboženství, Radko K. Jánský	35
Křesťané a marxisté, Luděk Pachman	38
Ketteler jako sociální politik a myslitel, Emil Valášek	41
Lidská práva a náboženská svoboda, kardinál Franz Koenig	48
Problémy a otázky katolicismu v ČSSR, Antonín Kratochvíl	53
Kardinál Wyszyński, Luboš Šourek	63
Komu nepřitelem? Jan Beneš	65

DOKUMENTY

Z encykliky Divini redemptoris, papež Pius XI.	68
Marxismus, člověk a křesťanská víra, Stálá rada francouzských biskupů	73
Jsi stále. Dimitrij Dudko!, kardinál Roger Etschegaray	83

POEZIE

Ze sbírky Dům Strach, Jan Zahradniček	
Co zpíval kos zatčenému	85
Při jméně tvém	86
Samovazba	86
Báseň o slunci a svatém Václavu	88
Uctívání kříže	89
Noc poslední v roce	92
Návrať	93
Píseň osudu, Friedrich Hoelderlin	95
Nad hlavou dravci, Friedrich Nietzsche (s úvod. slovem překl. R. Preisnera)	96

O KNIHÁCH

Ke Kolakowského kritice marxismu (R. Preisner), Masaryk nebo Solženicyn? (M. Novák), Čeští katolíci o marxismu a socialismu (M. Novák), Edice Krystal (M.N.), Luis Trenker a filosofie horalství (R. Chvojnický)	99
--	----

DISKUSE

Historický materialismus a křesťanské náboženství (I), Miroslav Novák	107
POZNÁMKY K UDÁLOSTEM	115

OBSAH č. 4

Útěk do Egypta, Jan Zahradníček	3
Polsko - dědictví otců	4
Cyrilometodějský manifest	8
Svatí Cyril a Metoděj ochránci Evropy, Emil Valášek	9
Mírový afekt, E.G.M.	12
Policejní teror v Československu	14
Andrej Hlinka a československý stát, Jan Strakoš	19
Křesťanská demokracie v dějinné perspektivě, Jan Strakoš	22
Kdo byl Dr. Jan Strakoš	26
Dr. Alois Rozehnal pětasedmdesátníkem, Adolf Klimek	27
Filozofické předpoklady modernismu, Jiří Fuchs	30
O »vědeckých filozofech«, Bohdan Chudoba	40
Básně: Václav Renč	
František Hrubín	
B. Jirů	
Tuapaka (povídka), Bohdan Chudoba	50
Autor t.zv. Legendy Kristiánovy a počátky českého státu, Olga Uhrová	55
Případ profesora J.L.Hormádky, Věra Stárková	66
Z knih a o knihách	
Události, poznámky	
Valné shromáždění Světového kongresu Slováků	
Husovské sympozium, Tomáš Pohl	77
Výzva »Pařížské skupiny« k národům Střední a Východní Evropy	79

NOVÉ OBZORY INFORMUJÍ VĚCNĚ A PRAVDIVĚ

RÁDI UVÍTÁME NOVÉ AUTORY
NAPIŠTE NÁM – TĚŠÍME SE NA SPOLUPRÁCI
PŘÍSPĚJTE I VY K DALŠÍMU ROZŠÍŘOVÁNÍ NOVÝCH OBZORŮ!
POŠLETE ADRESY PŘÁTEL A ZNÁMÝCH!

OBSAH č. 5

Editorial	1
Úvodem, Mikuláš Lobkowicz	3
Poučení z polských událostí, Alexander Solženicyn	4
Z dopisu z Oregonu, USA	6
Problémy a otázky současného katolicismu v ČSSR, Antonín Kratochvíl	10
Černá Madona čenstochovská, Josef Mana	20
Lidská práce, Stanislav Hofírek	22
Ein Plädoyer für Böhmen, Rudolf Hilf	27
Souhrn	31
Sudetská balada, Cassius	33
Doslov Jana Beneše	34
Balada o věrném vasalu, Zdeněk Spilka	35
Vzkříšení ve světě zmitaném strachem, Jan Pavel II.	36
Tři glosy k vydání Zahradnickovy sbírky »Dům strachu«, Rio Preisner	39
Žalm, Jan Zahradniček	40
Úryvek z »Básně o Krveprolití«, A. F. Valladarez	41
Šatlava Karibiku: Pracovní tábory a věznice na Kubě	42
Nad úmrtím Dr. Aloise Rozehnalá, Adolf Klimek	43
In memoriam Zdeněk Kalista, Jaroslav Dresler	46
Proces s českými spisovateli před 30 lety, Jaroslav Dresler	47
Postoj u Grandu, Jan Beneš	49
Sletové črty, Felix Uhl	55
Prohlášení IV. valného sjezdu čl. sokolstva v zahraničí	58
Stát, kde vládne právní řád, se nedá nikým vydírat	60

Sdělení redakce:

Všechna dosavadní čísla Nových Obzorů jsou už vesměs rozebrána. Zbyla pouze ojedinelá čísla některých ročníků, totiž poštou vrácené exempláře čtenářů, kteří se buď přestěhovali bez udání nové adresy anebo prostě někam jinam zmizeli. Jedná se též o výtisky, které »zhabává« čsl. pošta (= censura) a občas dokonce s různými lakonickými a ovšem málo pravdivými komentáři vrací na adresu odesílatele. Rádi pošleme tyto »osiřelé« sešity těm zájemcům, kteří si je u nás vyžádají.

NOVÉ OBZORY
PŘEJÍ VŠEM SVÝM ČTENÁŘŮM A PŘÍZNIVCŮM
POŽEHANÉ VÁNOČNÍ SVÁTKY
A
ŠTASTNÝ NOVÝ ROK 1988

NOVÉ OBZORY

ČASOPIS PRO ČESKOU NÁRODNÍ A DUCHOVNÍ OBNOVU

Vydává a řídí redakční kruh za vedení Mikuláše Lobkowitze.

Toto číslo připravili Rio Preisner a Felix Uhl

Odpovědný vydavatel: Felix Uhl

Redakce a administrace: Nové obzory, Postfach 135, CH-9016 ST. GALLEN

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Redakce si vyhrazuje právo zkracovat a upravovat texty.

Podepsané články nevyjadřují nezbytně názor a postoj redakce.

Předplatné na 4 čísla i s poštovným: 45,- sfr. mezinárodní pošt. poukázkou na:

ST.-GALLISCHE KANTONALBANK, SG – NEUDORF

Konto Nr. 55/003.100-09

nebo na adresu administrace.

Čtenáři v Československu dostávají časopis zdarma.

DOKÁŽEME SI UDRŽET TENTO ČASOPIS BEZ CIZÍCH VLIVŮ ?

ANO, JESTLIŽE I VY PŘÍSPĚJETE NA TISKOVÝ FOND
A POMŮŽETE NOVÉ OBZORY ROZŠÍŘOVAT

JEN NEZÁVISLÝ ČASOPIS MŮŽE ŘÍKAT PLNOU PRAVDU

NEZAPOMEŇTE VČAS OBNOVIT SVÉ PŘEDPLATNÉ !

NOUVEAUX HORIZONS

REVUE POUR LE RENOUVEAU NATIONAL ET SPIRITUEL TCHÈQUE

ANNÉE 1987 N. 21 - 22

Publié par le Comité de Rédaction

Éditeur: Dr Felix Uhl

Rédaction et Administration: BP 135, CH-9016 ST. GALLEN, Suisse

NEW HORIZONS

REVIEW FOR THE CZECH NATIONAL AND SPIRITUAL RENEVAL

YEAR 1987 Nr. 21 - 22

Published by Editorial Board

Responsible Editor: Dr. Felix Uhl

Redaction and Administration: BP 135, CH-9016 ST. GALLEN, Switzerland

NEUE HORIZONTE

ZEITSCHRIFT FÜR TSCHJECHISCHE NATIONALE UND GEISTIGE ERNEUERUNG

JAHRGANG 1987 Nr. 21 - 22

Herausgegeben vom Redaktionskreis

Verantwortlicher Herausgeber: Dr. Felix Uhl

Redaktion und Administration: Postfach 135, CH-9016 ST. GALLEN, Schweiz